

آموزشی ابتداری

مرکز ملی تحقیقات آموزشی
سازمان آموزش عالی و تحقیقات
پژوهشی وزارت آموزش عالی

ISSN : 1606-9102

ماهنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی برای آموزگاران، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان آموزشی
www.roshdmag.ir دور می بیست و دوم - فروردین ماه ۱۳۹۸ - شماره‌ی پیدایی ۱۸۰ - ۴۸ صفحه - ۱۵۰۰ ریال

هستم
اگر می‌نگرم

۱۱۴ چرا به مدرسه می‌آیم؟

۲۴ باز دیدهای هدفمند

رضا روزبه

دانش و دین‌مداری

روزبه در اردیبهشت ۱۳۰۰ در خانواده‌ای مذهبی و مبارز در شهر زنجان به دنیا آمد. پدرش کربلایی محمود خیاط، فرزند حجت الاسلام شیخ جواد زنجانی، از شاگردان آیت الله میرزا محمد تقی شیرازی بود و مادرش سیده ربابه، دختر حاج سید تقی، از سادات مشهور زنجان.

اندیشه

روزبه معتقد بود، علمی که با ارزش‌های اخلاقی توأم باشد، انسان را به تعالی و کمال می‌رساند و اگر تقوای الهی در وجود انسان بسترسازی کند، علمی که در بستر تقوا شکل بگیرد، کارکرد انسانی خواهد داشت.

تحصیلات

رضا روزبه در کنار تعلیمات ابتدایی و آموزش متوسطه، علوم حوزوی را تا سطوح عالی نزد پدر و عمویش و استادان مشهور زنجان خواند. درس‌های منطق حکمت الاشراق، معیار العلم غزالی، و مبدأ و معاد صدر المتألهین را نزد آیت الله سید محمود امام جمعه تحصیل کرد و درس‌های تفسیر، فقه و فلسفه و درس خارج را نزد آیت الله حسین دین محمدی زنجانی آموخت و طلبه‌ی ممتاز شناخته شد. با اتمام دوره‌ی متوسطه، چند سالی در دبستان توفیق زنجان به تدریس پرداخت و سپس به تهران مهاجرت کرد.

روزبه در معارف اسلامی، فقه و اصول، فلسفه و کلام، ادبیات عرب و تفسیر قرآن مطالعات وسیعی داشت و رسائل و مکاسب را خوب می‌دانست. استاد روزبه با طلوع آفتاب در دبیرستان علوی حضور می‌یافت و جلسات درس را که غالباً تفسیر قرآن، اخلاق و فقه بود، آغاز می‌کرد. آنگاه که کلاس‌ها طبق معمول رسمیت می‌یافت، به تدریس فیزیک می‌پرداخت. استاد روزبه در سال‌های آخر عمر، با همکاری شهید سید کاظم موسوی، یک دوره کتاب به نام «عربی آسان» تدوین کرد که آموزش عربی را با روشی پیشرفته، سریع و آسان میسر می‌ساخت.

رضا روزبه (۱۳۰۰زنجان - ۱۳۵۲ قم)
لیسانس و فوق لیسانس فیزیک از دانشگاه تهران

افتخارات و فعالیت‌ها

از پایه‌گذاران مدرسه‌ی علوی، مدیر مدرسه و معلم آن؛
دانشجوی ممتاز و برجسته‌ی رشته‌ی فیزیک و محقق فیزیک و استاد
رشته‌ی فیزیک؛
تسلط به زبان‌های عربی و فرانسه؛
مدرس دبیرستان و آموزگار مدرسه‌های ابتدایی

رضا روزبه همراه با علامه کرباسچیان

آموزشی ابتداری

رشد

ماهنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی برای آموزگاران، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان آموزشی
دوره‌ی بیست‌ودوم - فروردین‌ماه ۱۳۹۸ - شماره‌ی پدربپی ۱۸۰-۴۸ - صفحه - ۱۵۰۰۰ ریال
www.roshdmag.ir

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

مدیر مسئول: محمد ناصری
سردبیر: علیرضا متولی
شورای برنامه‌ریزی:
دکتر فاطمه رضائی، زینت اروچی،
محبت‌الله همتی
مدیر داخلی: الهام فراستی
ویراستار: کبری محمودی
طراح گرافیک: ایمان اوجیان
نشانی دفتر مجله:
تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۶۶
تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۳۹۱۷۸-۲۱
۰۲۱-۸۸۸۳۱۱۶۱-۲۱ (داخلی ۴۲۹)
نمبر: ۰۲۱-۸۸۳۰۱۴۷۸-۲۱
وبگاه اختصاصی: www.eb.roshdmag.ir
وبگاه: www.roshdmag.ir
پيام‌نگار: ebtedayi@roshdmag.ir
چاپ و توزیع: شرکت افست
صندوق پستی امور مشترکین:
۱۵۸۷۵/۳۳۳۱
تلفن امور مشترکین:
۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸
شمارگان: ۲۱۵۰۰

بادداشت سردبیر - آموزش نگرستن / ۲

تقویم ماه - فروردین ماه / ۳

گفت‌وگو - معلمان موفق - می‌خواهم متخصص دوره‌ی ابتدایی باشم / الهام فراستی / ۴

نکته‌ها - خودت انجام دادی! / سمانه عسگری / ۷

مهارت‌های زندگی - مهارت کنترل استرس در کودکان / فهیمه احمدی / ۱۲

گفت‌وگو - غربالگری اختلالات شایع در مدرسه / فاطمه تقی‌زاده، علیرضا متولی / ۱۸

● میراث ماندگار نوشتن / محمدرضا حشمتی / ۳۸

تجربه‌ی مادرانه - طفلک مهر داد! / کبری محمودی / ۲۲

● **برنامه‌ی درسی** - ریاضی / اندازه‌گیری (بخش دوم) / اسپیده چمن‌آرا / ۸

● مطالعات اجتماعی / بازدهی‌های هدفمند / زهرا یوسفی / ۲۴

● مطالعات اجتماعی / ارزشیابی در خدمت یادگیری / ناهید فلاحیان، طیبه حمزه‌بیگی، زهرا

سادات یاسینی / ۳۶

● هنر / سلام بر شناخت آثار هنری ایران / فریبا شاپوریان / ۳۲

● **نوشتار** - چرا به مدرسه می‌آیم؟ (بخش اول) / زهرا بازرگان / ۱۴

● از پيله برون آی / محمدامین بزّی، ایوب شیخان زئی، عبدالغفار ایرکار / ۴۱

تجربه - تلفیق - آب‌شش ماهی و شش درس / زهرا علیزاده / ۳۴

خاطره - شغل‌های کلیشه‌ای / فاطمه تقی‌زاده / ۴۴

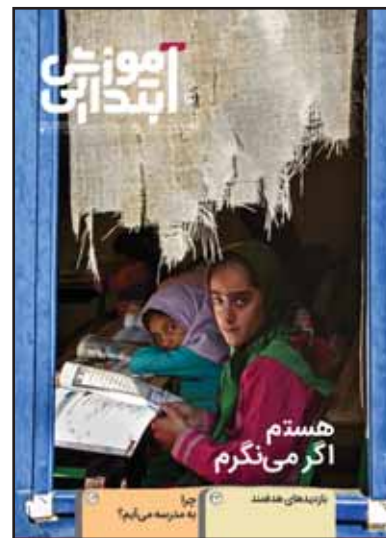
همراهان - ۴۷

آلبوم عکس - معلم فعال / ۴۸

قابل توجه نویسندگان و مترجمان:

- مقاله‌هایی که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با اهداف و رویکردهای آموزشی - تربیتی و فرهنگی این مجله مرتبط باشند و نباید قبلاً در جای دیگری چاپ شده باشند. ● مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی هم‌خوانی داشته باشند و متن اصلی نیز همراه آن‌ها باشد. چنانچه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید. ● مقاله یک خط در میان، بر یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شود. مقاله‌ها می‌توانند با نرم‌افزار word و روی CD یا از طریق پیام‌نگار مجله ارسال شوند. ● نشر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود. ● محل قرار دادن جدول‌ها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن مشخص شود. ● مقاله باید دارای چکیده باشد و در آن هدف‌ها و پیام‌نوشتار در چند سطر تنظیم شود. ● کلمات حاوی مفاهیم نماییه (کلیدواژه‌ها) از متن استخراج و روی صفحه‌ای جداگانه نوشته شوند. ● مقاله باید دارای تیتراژ اصلی، تیتراژ فرعی در متن و سوتیتر باشد. ● معرفی‌نامه‌ی کوتاهی از نویسنده یا مترجم، عناوین و آثار وی پیوست شود.
- لازم به ذکر است مجله در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله‌های رسیده مختار است. ● مقالات دریافتی بازگردانده نمی‌شود. ● آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبین رأی و نظر مسئولان مجله نیست.
- علاوه بر این نکات، ضروری است به نکات مهم‌تری که در صفحه‌ی ۴۶ درج شده، توجه فرمایید.

عکاس: اسحاق آقایی

آموزش نگرستن

نگرستن یکی از مهم‌ترین آموزه‌هایی است که هر انسانی برای رشد، پیشرفت و تعالی خودش باید چگونگی آن را بیاموزد. نگرستن به معنای نگاه کردن عمیق است؛ نگاه کردن به ورا و ماورای هر چیز یا پدیده. کسب این توانایی برای هر انسانی که در سفر تعالی است، واجب است و بر معلم که هم خودش در این سفر است و هم کاروانی از دانش‌آموزان معصوم را با خود به این سفر می‌برد، واجب‌ترین است. در اینجا از عرفان سخن نمی‌گوییم؛ هر چند در واقع این توانایی می‌تواند نوعی توانایی عرفانی قلمداد شود. نگرستن می‌تواند بخش پنهان هر پدیده‌ای را به انسان نشان بدهد. در چنین حالتی، نگرنده‌ای که خوب و درست می‌بیند، به کشف می‌رسد. لحظه‌های «آهان» که به هنگام تفکر روی موضوعی به آدمی دست می‌دهد، می‌تواند ملاک ارزیابی قدرت و درستی نگرستن باشد.

نگرستن با چشم انجام می‌شود. می‌توان یک درخت را دید و تصویرش را نقاشی کرد. اما نگرستن که با تفکر درباره‌ی درخت و پاسخ دادن به انواع و اقسام سؤالات درباره‌ی درخت همراه باشد، قدرت نفوذ نگرستن را بالاتر می‌برد.

درواقع، ابتدا نگاه می‌کنیم و از هنگامی که سؤالی مطرح می‌کنیم و در پی یافتن پاسخی برای آن سؤال‌ها می‌رویم، نگرستن آغاز می‌شود.

نگرستن فقط در مورد اشیا نیست؛ می‌توانیم نگرنده‌ی حال درونی خودمان هم باشیم. برای مثال، از خود بپرسیم چرا امروز غمگینم، یا چرا امروز مضطربم! پاسخ به این سؤال‌ها بر قدرت مدیریت ما بر خودمان می‌افزاید.

نگرستن درست می‌تواند در فرایند یادگیری - یاددهی به کمک ما بیاید. همین نوع نگرستن می‌تواند به قدرت فراشناختی ما بیفزاید و یاری‌رسان کاوشگری ما باشد.

از همه مهم‌تر، نگرستن به خود می‌تواند زمینه‌های کسب مهارت‌های زندگی را در ما ایجاد کند. البته می‌تواند نقایصمان را هم به ما بشناساند. بدون نگرستن، زمینه‌های فکر کردن برای ما فراهم نمی‌شود. بدون نگرستن بستر کاوشگری آماده‌ی کنکاش و واکاوی نیست. بدون نگرستن زمینه‌ای برای خلاقیت وجود ندارد.

در خلاقیت و کشف و فهم دانش و هستی، همیشه نگاه از زاویه‌ای دیگر مطرح است. باید از زاویه‌ای دیگر بتوانیم ببینیم. برای خلق تازگی باید بتوانیم جور دیگری ببینیم. پس نگرستن در معلمی مهم‌ترین ابزار است. معلم باید خودش نگرنده‌ی ماهری باشد تا این مهارت را به دانش‌آموزانش انتقال بدهد. معلم نباید مثل من درباره‌ی نگرستن برای بچه‌ها سخنرانی کند، بلکه باید خودش نگرندگی را در رفتارش تثبیت کند. از آنجا که کودکان از رفتارهای ما بیشتر از سخنان ما می‌آموزند، این رفتار کلیدی، به تدریج به خانه‌ی دل و ذهن آن‌ها سرایت می‌کند.

این گونه معلمی، به وجه شاعرانه‌ی معلمی نزدیک‌تر می‌شود و معلمی را برای خودش و برای شاگردانش زیبا، شیرین و دلپذیر می‌کند.

برای تقویت نگرستن‌های زیبا، مطالعه‌ی اشعار و غزل‌های شاعران بزرگ می‌تواند شروع خوبی باشد. اگر به دنبال کشف راهی برای خوب نگرستن باشید، خود زندگی به شما خواهد آموخت چگونه در این راه قدم بگذارید.

فروردین ماه

مسجد النبی (ص)

مناسبت‌های ملی و بین‌المللی

مناسبت‌های آیینی

- **۱ فروردین**
جشن نوروز / جشن سال نو
این جشن از کهن‌ترین جشن‌های ایرانی است که پس از ورود اسلام به ایران مورد تأیید قرار گرفته است. روز اول فروردین، در سازمان ملل متحد، به عنوان روز زمین نام‌گذاری شده است.
- **۷ فروردین**
روز جهانی تئاتر
نمایش یکی از هنرهای قدیمی بشر است. تأثیر نمایش در تعلیم و تربیت بر کسی پوشیده نیست. هر ساله روز ۲۷ مارس به عنوان روز جهانی تئاتر گرامی داشته می‌شود.
- **۱۲ فروردین**
روز جمهوری اسلامی ایران
در این روز، نتایج همه‌پرسی تغییر نظام از شاهنشاهی به جمهوری اسلامی در ایران اعلام شد. ۹۸/۲ درصد از کسانی که حق رأی داشتند، به جمهوری اسلامی رأی دادند.
- **۱۳ فروردین**
روز طبیعت
- **۱۸ فروردین (۷ آوریل)**
روز جهانی بهداشت
- **۲۵ فروردین**
روز بزرگداشت عطار نیشابوری
- **۲۹ فروردین**
روز ارتش جمهوری اسلامی ایران
- **۲ فروردین، ۱۵ رجب**
وفات حضرت زینب سلام الله علیها
- **۱۲ فروردین، ۲۵ رجب**
شهادت امام موسی کاظم (ع)
- **۱۴ فروردین، ۲۷ رجب**
مبعث رسول اکرم (ص)
روز مَبْعَث روزی است که در آن پیامبر اسلام (ص) به درجه‌ی پیامبری برگزیده و مأمور شد خداپرستی را رواج دهد. حضرت محمد(ص) در این زمان چهل سال داشت.
- **۲۰ فروردین، ۳ شعبان**
ولادت سالار شهیدان، امام حسین (ع)، روز پاسدار
- **۲۱ فروردین، ۴ شعبان**
ولادت حضرت ابوالفضل العباس (ع)، و روز جانباز
- **۲۲ فروردین، ۵ شعبان**
ولادت امام زین العابدین (ع)
- **۲۸ فروردین، ۱۱ شعبان**
ولادت علی اکبر (ع)، و روز جوان

مسابقه

ماهانم‌ی رشد آموزش ابتدایی تصمیم دارد طرح‌ها و فعالیت‌های شما را در زمینه‌ی «استفاده از مناسبت‌های تقویم در آموزش» به مسابقه بگذارد و به بهترین‌ها جایزه بدهد. شما می‌توانید ایده‌ها و کارهایتان را برای ما بفرستید تا در صورت مناسب بودن، آن‌ها را به نام خودتان چاپ کنیم و در نهایت به بهترین طرح‌ها جایزه و تقدیرنامه تقدیم کنیم.

می‌خواهم متخصص دوره‌ی ابتدایی باشم

همه‌ی ما از معلم‌های دوره‌ی ابتدایی‌مان خاطره‌های خوب و بدی در ذهنمان نقش بسته است. کسانی که معلمشان را دوست داشتند، رویای معلم شدن را در سر می‌پرورانند! اینکه شاید روزی معلم شوند تا نقش خوبی در زندگی دیگران داشته باشند.

در اینجا با معلم جوانی آشنا می‌شویم که امروز رویای معلمی‌اش به واقعیت پیوند خورده است. او از همان دانش‌آموزانی بوده که خاطره‌ی خوبی از یک معلم خوب در یادش مانده و تصمیم گرفته است معلم شود. با خانم منیره سادات امیری، معلم دبستان «مصطفی خمینی» از روستای بافران، توابع شهرستان نایین، به گفت‌وگو نشستیم؛ معلمی که ابتدایی را تخصص می‌داند و معتقد است هنوز راه زیادی برای آموختن در پیش دارد.

چطور سر از معلمی در آوردید؟

علاقه‌ی من به معلمی، به دوران ابتدایی خودم برمی‌گردد. خانم حسینیان معلم کلاس سوم ابتدایی‌ام بود. تنها معلمی که باعث شد من عاشق معلمی شوم. این علاقه در دوره‌ی دبیرستان هم همراه من بود.

سال ۱۳۸۶ در آزمون تربیت‌معلم شرکت کردم و در رشته‌ی کردانی آموزش ابتدایی در دانشگاه تربیت‌معلم فاطمه زهرا ی اصفهان قبول شدم. خدا را خیلی شاکرم، چون شهر ما در این رشته فقط یک نفر ظرفیت داشت و من تنها کسی بودم که قبول شدم. بعد از آن ادامه تحصیل دادم و کارشناسی آموزش ابتدایی گرفتم. در حال حاضر هم دانشجوی کارشناسی ارشد همین رشته هستیم. به نظرم معلم ابتدایی باید تخصص دوره‌ی ابتدایی داشته باشد.

چرا این همه سال در دوره‌ی ابتدایی ماندید؟

در دانشگاه، برای درس «کارروزی»، باید دو روز در هفته به مدرسه می‌رفتیم و به جای معلم کلاسی که برایمان در نظر گرفته بودند، معلمی می‌کردیم. اولین برخورد من با دانش‌آموزان ابتدایی در آنجا بود. احساس بسیار لذت‌بخشی در ارتباط با آن‌ها داشتم. این لذت اکنون پس از ده سال سابقه در دوره‌ی ابتدایی، هنوز با

اصول معلمی شما چیست؟

- اولین اصل معلمی علاقه است. اگر علاقه و شور و شوق معلمی وجود نداشته باشد، مانند ماشینی خشک و بی‌روح می‌شویم که فقط ملزم به انجام کارهاست.
- موقع تدریس بسیار جدی هستیم، اما با توجه به موقعیت‌های مختلف در کلاس، رفتارم را تغییر می‌دهم.

من است. دانش‌آموزان ابتدایی به معلمشان اعتماد می‌کنند و او را الگوی زندگی خود قرار می‌دهند. به نظرم کار معلم ابتدایی بسیار سخت‌تر و مهم‌تر از معلمان دوره‌های تحصیلی دیگر است، چون آن‌ها پایه‌ی دانش‌آموز را می‌سازند. یک سال در پایه‌ی اول تدریس کردم. آن سال، در برابر لذتی که در پایان سال از خواندن و نوشتن بچه‌ها بردم، سختی کار برایم هیچ بود.

تجربه‌های کلاس داری و تدریس خانم معلم

- در سال‌های اول خدمتم که در روستای چوپانان خدمت می‌کردم، گاهی اوقات عصرها با دانش‌آموزانم به دشت می‌رفتیم و با هم تفریح می‌کردیم. در این تفریح، با صحبت کردن با دانش‌آموزانم، نسبت به آن‌ها شناخت پیدا می‌کردم تا بتوانم بعدها رابطه‌ی بهتری با آن‌ها برقرار کنم.

- دانش‌آموزی داشتم که مادرش از اینکه بچه صبحانه نمی‌خورد ناراحت بود و از من کمک خواست. صبح‌ها لقمه آماده می‌کردم و به کلاس می‌بردم. در کنار او می‌نشستم و با هم صحبت می‌کردیم و صبحانه می‌خوردیم. او هم از اینکه می‌دید من و بچه‌ها صبحانه می‌خوریم، کم‌کم عادت کرد صبحانه بخورد.

- در تدریس، از روش‌های فعالی که خود دانش‌آموزان درگیر یادگیری شوند، استفاده می‌کنم.

- در آموزش برخی مباحث که دانش‌آموزان در سال‌های قبل خوانده‌اند، به‌عنوان یادآوری مبحث، از خود بچه‌ها کمک می‌گیرم. از آن‌ها می‌خواهم درس را به دوستانشان که فراموش کرده‌اند یادآوری کنند. در این روش، بچه‌ها خودشان در جریان یاددهی - یادگیری قرار می‌گیرند و درس برایشان لذت‌بخش‌تر می‌شود.

- برای آموزش بیشتر مباحث، فعالیت و بازی طراحی می‌کنم. برای مثال، نوشتن املا روی بادکنک. املا کلمات سخت را روی بادکنک می‌نویسند و در نهایت، کسی که در املاش غلط پیدا شود، بچه‌ها بادکنکش را می‌ترکانند.

- با دانش‌آموزانم صحبت می‌کنم. گاهی زنگ‌های تفریح را در حیاط مدرسه با آن‌ها می‌گذرانم.
- همیشه رابطه‌ای دوستانه با دانش‌آموزانم برقرار می‌کنم و از آن‌ها می‌خواهم مرا دوست خود بدانند.
- به قول و قرار می‌گذارم که با بچه‌ها می‌گذارم بسیار پایبندم.
- نظم را در کنار آن‌ها رعایت می‌کنم تا چیزی را که از من می‌بینند و تکرار می‌کنند، درست باشد.
- هر روز وقتی به خانه برمی‌گردم، برای روز بعد برنامه‌ریزی می‌کنم و طرح درس آن را می‌نویسم.
- سعی می‌کنم حتماً با مطالعه وارد کلاس شوم.

همکاران، همراهان و اولیای دانش‌آموزان

- در سال‌های ابتدایی خدمتم، چون تجربه‌ی کافی نداشتم، مرتب از همکاران دیگر سؤال می‌پرسیدم و از تجربه‌های آن‌ها استفاده می‌کردم. به نظر، اگر هدف یادگیری دانش‌آموزان باشد، هیچ اشکالی ندارد معلمان جوان و تازه‌کار از تجربه‌ی معلمان باسابقه استفاده کنند. خانم حاجی نقدی در این راه بسیار به من کمک کردند. از زحماتشان سپاس گزارم.

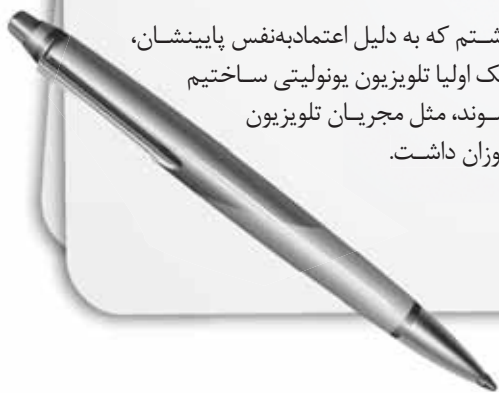
- سالی که در پایه‌ی اول ابتدایی بودم، سختی کار با همکاری بسیار خوب اولیا برایم راحت و لذت‌بخش شد. در تدریس حروف

الفبا از ایده‌ها، پیشنهادهای و همکاری آن‌ها استفاده می‌کردم. برای مثال، در تدریس حرف «چ»، از اولیا خواستم دوچرخه‌های بچه‌ها و یک چادر مسافرتی را به مدرسه بیاورند. خودم هم ساندویچ

خاطره‌های به یاد ماندنی در ذهن خانم معلم در سال‌های خدمت

اوایل سال‌های خدمت‌م را در مدرسه‌ی دخترانه بودم. روز اولی که برای رفتن به مدرسه آماده می‌شدم، زیر مقنعه هدبند زدم و با کفش اسپرت (کتانی) راهی مدرسه شدم. آن روز مثل همه‌ی روزهای اول مهر با خوبی و خوشی سپری شد. روز دوم وقتی وارد کلاس شدم، صحنه‌ای دیدم که مرا بسیار متعجب کرد. در عین حال که خنده‌ام گرفته بود، درس بسیار بزرگی از بچه‌ها گرفتم. همه‌ی بچه‌ها هدبند زده بودند و کفش اسپرت پایشان بود. از آن روز فهمیدم آن‌ها مرا الگوی خود قرار داده‌اند، پس باید خیلی بیشتر از آنچه فکرش را می‌کردم، مواظب خودم، ظاهرم و رفتارم می‌بودم. آن‌ها به من یاد دادند که بچه‌ها نگاهمان می‌کنند و ما را تکرار می‌کنند.

سالی که معلم پایه‌ی اول ابتدایی بودم، دانش‌آموزانی داشتم که به دلیل اعتمادبه‌نفس پایینشان، در روخوانی درس‌ها مشکل داشتند. در پایان سال، با کمک اولیا تلویزیون یونولیتی ساختم و از بچه‌ها خواستیم وقتی وارد تلویزیون یونولیتی می‌شوند، مثل مجریان تلویزیون روان بخوانند. این کار تأثیر زیادی در روان‌خوانی دانش‌آموزان داشت.

وجود دارد. امسال تصمیم دارم روی اعتمادبه‌نفسشان کار کنم. از دانش‌آموزانی که اعتمادبه‌نفس پایین‌تری دارند بیشتر سؤال می‌پرسم و آن‌ها را در فعالیت‌های کلاسی بیشتر مشارکت می‌دهم.

نمونه‌هایی از فعالیت‌های خانم معلم در کلاس

- استفاده از روش‌های دست‌ورزی برای تدریس ریاضی
- استفاده از انیمیشن‌های آموزشی برای تدریس مطالعات اجتماعی
- بازدید از گاوداری و خوردن شیر تازه و جوشیده‌ی گاو
- درست کردن ژله توسط اولیا برای آموزش حرف «ژ»
- راه‌اندازی بازارچه در مدرسه برای آموزش نشانه‌ی تشدید، به طوری که هر غرفه مخصوص یک صنف شد؛ مثلاً در صنف بقالی خوراکی وجود داشت که بچه‌ها می‌توانستند خرید هم بکنند. در صنف نجاری وسایل مورد نیاز نجاری گذاشته بودیم و ...
- آوردن خرگوش و مرغ به کلاس برای تدریس علوم و آشنایی با حیوانات اهلی
- بازی با جدول شگفت‌انگیز «سودوکو»، با استفاده از چوب خط برای تشخیص رنگ‌ها
- بردن بچه‌ها به کتابخانه‌ی شهر در هفته‌ی پژوهش و آشناکردن آن‌ها با انواع کتاب و نحوه‌ی استفاده از آن
- آموزش درس آتش‌فشان‌ها در حیاط مدرسه و شبیه‌سازی آتش‌فشان توسط خود بچه‌ها.

خانگی درست کردم و آوردم. بچه‌ها با اجزای دوچرخه آشنا شدند، دوچرخه‌سواری کردند و در نهایت در چادر مسافرتی ساندویچ و چای خوردند. با همکاری اولیا روز بسیار خاطره‌انگیزی را برای بچه‌ها ساختم.

بدون همکاری مدیر مدرسه، هیچ فعالیتی اجرا نخواهد شد. جا دارد از جناب آقای ابوالفضل پوربافرانی، مدیر خوب مدرسه‌ی «مصطفی خمینی»، تشکر کنم که در اجرای همه‌ی فعالیت‌های آموزشی و تربیتی همراه بسیار خوب بنده است.

حال و هوای کلاس خانم معلم

کلاس شلوغی دارم، با پسر بچه‌های شیطان، ولی بسیار باهوش. رابطه‌ای دوستانه بین خودم و بچه‌های کلاس برقرار است. از طرف دیگر، حس همکاری با یکدیگر بین خود دانش‌آموزان هم

خودت انجام دادی!

پنجاه عبارت که با آن‌ها می‌توانید کودک را تشویق کنید

گاهی برای تشویق کلامی دانش‌آموزان نمی‌دانیم چه عبارتی به کار ببریم. در اینجا پنجاه عبارت نمونه ارائه می‌کنیم. می‌توانید از آن‌ها استفاده کنید.

۱. با کار تو موافقم.
۲. تو در حال حاضر در مسیر درست هستی.
۳. تو خیلی سخت کار کرده‌ای.
۴. احساسات را خوب بیان کردی. متوجه شدم. این عالی است!
۵. این کار به نتیجه‌ی خوبی رسید.
۶. کارت دارد به خوبی پیش می‌رود.
۷. از کار امروزت راضی‌ام.
۸. تو خودت به نتیجه رسیدی.
۹. این یکی از بهترین کارهایی است که تا به حال انجام داده‌ای.
۱۰. تو در مدت حل مسئله آرامش خودت را حفظ کردی.
۱۱. خودشه!
۱۲. حالا تو این را کشف کرده‌ای!
۱۳. این کاملاً بهبود و پیشرفت است.
۱۴. من می‌دانستم تو می‌توانی این کار را انجام بدهی.
۱۵. تبریک می‌گویم.
۱۶. دوست دارم حرف‌های تو را بشنوم.
۱۷. عجب ستاره‌ای هستی!
۱۸. تو توانستی مشکل را حل کنی.
۱۹. کارت را ادامه بده. حالا می‌دانی چکار باید بکنی!
۲۰. تو حالا به موضوع رسیده‌ای.
۲۱. اگر از نیروی مغزت خوب کار بکشی، موضوع را خوب می‌فهمی.
۲۲. به تو قول می‌دهم روزی به خودت افتخار می‌کنی.
۲۳. یک بار دیگر امتحان کن. دفعه‌ی بعد موفق خواهی شد.
۲۴. این ایده عالی است!
۲۵. تو شگفت‌انگیزی!
۲۶. کار تیمی‌تان فوق‌العاده بود!
۲۷. حالا هیچ چیزی نمی‌تواند تو را متوقف کند.
۲۸. تو عجب ایده‌های خلاقانه‌ای داری!
۲۹. راه انجام کار همین است.
۳۰. مهیج است!
۳۱. تو باید باز هم تمرین کنی.
۳۲. خوب از پس آن برآمدی.
۳۳. از طرز فکر تو خوشم می‌آید.
۳۴. خوب به یاد آوردی.
۳۵. تو می‌دانی دقیقاً چکار باید بکنی.
۳۶. تو واقعاً خوب پی‌این کار را گرفتی.
۳۷. خوب خودت را نشان دادی.
۳۸. تو کار را انجام دادی.
۳۹. من می‌دانستم شما دو نفر می‌توانید با هم کشف کنید.
۴۰. وقتی کارت عالی باشد، احساس خوبی پیدا می‌کنی.
۴۱. من می‌دانم کار سختی است، ولی تو تقریباً به مقصد رسیدی.
۴۲. روش حل مسئله‌ی تو فوق‌العاده است!
۴۳. من از نظرات تو خیلی خوشم می‌آید.
۴۴. می‌دانم که برایت سخت بود، اما تو با صبوری پیش رفتی.
۴۵. بله!
۴۶. نگاه کنید شما چطور دارید به همدیگر کمک می‌کنید!
۴۷. شما سریع‌تر تمام کردید، چون با هم کار کردید.
۴۸. تو به خوبی به تلاشت ادامه دادی!
۴۹. بسیار خوب سعی کردی!
۵۰. تو یک متفکر خلاق هستی.

اندازه‌گیری (بخش دوم)

مطالبی برای افزایش دانش موضوعی ریاضی معلمان

در کتاب‌های درسی ریاضی دوره‌ی ابتدایی موضوع‌هایی وجود دارند که یا دانش‌آموزان در یادگیری آن‌ها مشکل دارند یا معلمان در یاددهی‌شان. در این دوره از مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی، در هر شماره درباره‌ی یکی از این موضوع‌ها صحبت می‌کنیم. منتها قصد نداریم روش تدریس بیان کنیم، بلکه آن را به‌عنوان یک موضوع یا مفهوم ریاضی بررسی خواهیم کرد تا دانش موضوعی خود را برای تدریس بهتر آن افزایش دهیم.

اندازه‌گیری در زندگی روزمره‌ی ما کاربرد عملی فراوانی دارد و در شبانه‌روز کاری نیست که به اندازه‌گیری مرتبط نباشد. این موضوع از دوره‌ی ابتدایی در آموزش ریاضیات مطرح شده و خود، یکی از موضوع‌های مهم ریاضیات ابتدایی است. علاوه بر این، اندازه‌گیری بستری برای یادگرفتن مباحث دیگر در ریاضیات است و با توانایی تخمین زدن نیز به صورت تنگاتنگ گره می‌خورد (به مطلبی درباره‌ی تخمین در شماره‌ی پنجم مجله در همین دوره مراجعه کنید). ارتباط اندازه‌گیری با تخمین را در مطلب شماره‌ی گذشته ببینید). در مطلب پیش رو، پس از یادآوری مفهوم اندازه‌گیری و مراحل آن، روی واحدهای اندازه‌گیری تمرکز و آن‌ها را دقیق‌تر بررسی می‌کنیم. موضوع‌های مهم مرتبط با آن‌ها را هم مطرح خواهیم کرد.

یادآوری: اندازه‌گیری چیست و مراحل آن کدام‌اند؟

اندازه‌گیری فرایندی است که در آن عددی را به صفتی از یک شیء یا حالت نسبت می‌دهیم. مراحل آن عبارت‌اند از:

- تشخیص صفتی که باید اندازه‌گیری شود با استفاده از مقایسه‌ی اشیا:
 - به‌طور محسوس؛
 - به‌طور غیرمستقیم؛
 - به‌طور غیرمستقیم و از طریق یک نشانه.
- انتخاب یک واحد اندازه‌گیری برای آن صفت:
 - به دلخواه؛
 - به‌طور استاندارد.
- مقایسه‌ی صفت در شیء موردنظر با همان صفت در واحد اندازه‌گیری.
- یافتن تعداد دفعات تکرار واحد اندازه‌گیری (یعنی اندازه‌ی شیء):
 - با شمارش؛
 - با استفاده از ابزار اندازه‌گیری؛
 - با استفاده از فرمول و محاسبه.
- گزارش تعداد دفعات تکرار واحد اندازه‌گیری (یعنی بیان اندازه‌ی موردنظر).

واحدهای استاندارد اندازه‌گیری

برای اندازه‌گیری، سه ویژگی بسیار اساسی اشیا یعنی طول، جرم و زمان، به ترتیب واحدهای استاندارد متر، گرم و ثانیه قرار داده شده است و به آن‌ها دستگاه «متریک» می‌گویند. سطح و حجم، که ویژگی‌های دو بعدی و سه بعدی هستند، به‌طول وابسته‌اند (که یک بُعدی است) و واحدهای استاندارد آن‌ها به ترتیب متر مربع (یعنی مربعی به اضلاع ۱ متر) و متر مکعب (مکعبی به اضلاع ۱ متر) است. واحد اندازه‌گیری گنجایش، لیتر است. یک لیتر در واقع گنجایش مکعبی به اضلاع ده سانتی‌متر است. برای اینکه دقت اندازه‌گیری بیشتر شود، هر واحد استاندارد را به واحدهای کوچک‌تری تقسیم می‌کنیم. در این تقسیم‌بندی باید واحد را به قسمت‌های برابر هم تقسیم کرد. تعداد این قسمت‌ها توانی از ده است (درست مانند ارزش‌های مکانی در عددنویسی با سیستم دهدهی). برای نمونه، واحد اصلی استاندارد طول (متر) را در نظر بگیرید. این واحد پاره‌خطی است به اندازه‌ی یک متر. اگر آن را به ۱۰ قسمت برابر تقسیم کنیم، هر قسمت را یک دسی‌متر می‌نامند. اگر واحد را به ۱۰۰ قسمت برابر تقسیم کنیم، آن را یک سانتی‌متر می‌نامند. و بالاخره اگر واحد را به ۱۰۰۰ قسمت برابر تقسیم کنند، هر قسمت را یک میلی‌متر می‌نامند. به همین ترتیب، واحدهای دسی‌گرم، سانتی‌گرم و میلی‌گرم را برای جرم داریم که با تقسیم واحد استاندارد گرم به ۱۰ و ۱۰۰ و ۱۰۰۰ قسمت برابر به وجود می‌آیند و البته، تنها استفاده از میلی‌گرم متداول است. همچنین، میلی‌لیتر واحد متداول کوچک‌تر برای اندازه‌گیری گنجایش است. علاوه بر قسمت‌بندی واحد به واحدهای کوچک‌تر برای افزایش دقت اندازه‌گیری، برای اندازه‌گیری اشیایی که اندازه‌ی آن ویژگی‌شان عدد بزرگی است، واحد اصلی را به تعدادی کنار هم قرار می‌دهیم تا واحد بزرگ‌تری به دست آید. این تعداد نیز باید توانی از ده باشد. باز هم واحد اصلی طول (متر) را در نظر بگیرید. اگر ۱۰ متر را به هم بچسبانیم، یک دکامتر می‌شود. اگر ۱۰۰ تا متر را به هم بچسبانیم، یک هکتومتر تشکیل می‌شود و بالاخره، ۱۰۰۰ تا متر می‌شود یک کیلومتر. در اندازه‌گیری جرم، تنها واحد کیلوگرم متداول است و در اندازه‌گیری گنجایش، واحد بزرگ‌تر از لیتر که به این واحد وابسته باشد رایج نیست و از واحدهای وابسته به متر مکعب استفاده می‌شود که درباره‌ی آن‌ها صحبت خواهیم کرد. به این واحدهای کوچک‌تر یا بزرگ‌تر از واحد اصلی استاندارد که از آن به دست آمده‌اند، واحدهای فرعی می‌گوییم. توجه کنید که واحدهای اندازه‌گیری زمان از این شیوه تبعیت نمی‌کنند. واحدهای بزرگ‌تر از ثانیه، دقیقه و ساعت هستند که هر دقیقه ۶۰ برابر ثانیه و هر ساعت ۶۰ برابر دقیقه (یعنی $3600 = 60^2$ برابر ثانیه) است.

واحدهای اندازه‌گیری در عمل

برای تعیین اندازه‌ی یک ویژگی در یک شیء یا موقعیت یا حالت، با استفاده از واحد مشخص، چند کار می‌توان انجام داد. فرض کنید می‌خواهیم سطح یک جعبه‌ی مکعبی شکل را با واحد سانتی‌متر مربع اندازه بگیریم:

- تعداد خیلی زیاد مربع‌های کوچک ۱ سانتی‌متر مربعی (مربعی به اضلاع ۱ سانتی‌متر) داشته باشیم و آن‌ها را کنار هم روی سطح جعبه بچینیم تا کاملاً سطح آن را بپوشانند. بعد تعداد آن‌ها را بشماریم.
- یک مربع ۱ سانتی‌متر مربعی را روی سطح موردنظر بچسبانیم و بشماریم تا سطح را کاملاً طی کند.
- از فرمول‌های محاسبه‌ی سطح استفاده کنیم (در واقع، اندازه‌ی طول و عرض و ارتفاع جعبه را با استفاده از ابزاری مانند خط‌کش یا به روش دیگری به دست می‌آوریم. این اعداد را در فرمول سطح مکعب قرار می‌دهیم و سطح را محاسبه می‌کنیم).

$$\text{ارتفاع} \times \text{عرض} \times 2 + (\text{ارتفاع} \times \text{طول}) \times 2 + \text{عرض} \times \text{طول} = \text{سطح مکعب}$$

کدام واحد؟

واحد متداول برای سطح‌های خیلی بزرگ هکتار است). چون واحدهای فرعی سطح، مستقیم از روی خود واحد اصلی یعنی متر مربع به دست نیامده‌اند، ارتباط آن‌ها با متر مربع نیز باید از روی ارتباط واحدهای طول با هم پیدا شود. برای نمونه، برای پیدا کردن اینکه یک متر مربع در خود چند سانتی‌متر مربع دارد، به شکل زیر نگاه کنید:

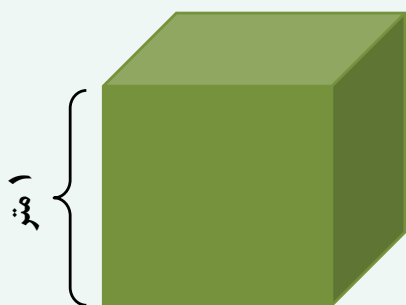
مربعی به ضلع یک متر داریم، که هر ضلع آن ۱۰۰ سانتی‌متر است؛ یعنی هر ضلع آن به ۱۰۰ پاره‌خط هم‌اندازه‌ی یک سانتی‌متری تقسیم شده است. پس کل مربع از 100×100 مربع کوچک ۱ سانتی‌متر مربعی تشکیل شده است. این یعنی: هر متر مربع ۱۰۰۰۰ سانتی‌متر مربع است.

به همین ترتیب، ارتباط بین واحدهای اندازه‌گیری سطح به دست می‌آید. آن را در جدول‌های زیر خلاصه کرده‌ایم:

یک... چند...؟	متر مربع	سانتی‌متر مربع	میلی‌متر مربع
متر مربع	۱	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰
سانتی‌متر مربع	یک ده‌هزارم	۱	۱۰۰
میلی‌متر مربع	یک میلیونوم	یک صدم	۱

در جدول بالا چه نظم‌ها و الگوهای می‌بینید؟

اکنون شما بگویید یک متر مربع چه کسری از یک هکتار است (یعنی هکتار چند برابر متر مربع است)؟ به طریق مشابه برای حجم داریم: واحد اصلی استاندارد حجم، مکعبی است که اضلاع آن یک متر است. به آن متر مکعب می‌گوییم.

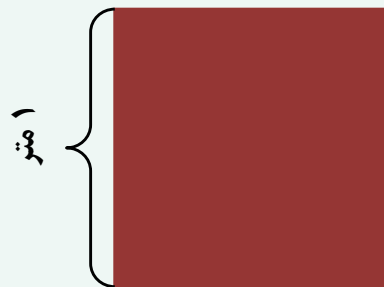
جدول مشابهی برای واحدهای حجم بسازید. بد نیست بدانید که یک لیتر همان یک دسی‌متر مکعب است. با این تعریف، یک متر مکعب چند لیتر است؟ آیا حالا می‌توانید بگویید چرا میلی‌متر همان سانتی‌متر مکعب است؟ (به جدولتان مراجعه کنید).

درباره‌ی تبدیل واحدهای سطح و حجم، خواندن مطلب زیر را توصیه می‌کنیم: مقاله‌ی «آخرش چند تا؟» نوشته‌ی محدثه کشاورز اصلانی؛ مجله‌ی رشد برهان متوسطه‌ی اول، دوره بیست و سوم، شماره ۵، بهمن ۱۳۹۶، صص ۱۰-۱۱. برای دریافت مقاله به لینک مقابل مراجعه کنید: yon.ir/ebtedayi

همان‌طور که پیش از این نیز گفتیم، برای اندازه‌گیری یک ویژگی مشخص از یک شیء یا یک موقعیت یا حالت، باید واحدی را انتخاب کنیم که همان ویژگی را داشته باشد. در واقع، برای اندازه‌گیری همان ویژگی مشخص قرارداد شده باشد. مثلاً برای اندازه گرفتن فاصله‌ی دو مکان باید از واحد «طول» استفاده کرد، زیرا فاصله‌ی دو مکان از جنس «طول» است. اما واحدهای متعددی برای طول داریم: واحد اصلی متر و واحدهای فرعی وابسته به آن. این فاصله را می‌توان هم با واحد متر بیان کرد و هم با هر یک از واحدهای کوچک‌تر یا بزرگ‌تر از متر. هر چه واحد کوچک‌تر باشد، تعداد بیشتری از آن در شیء موردنظر جا می‌شود. بنابراین، عدد اندازه‌ی بزرگ‌تر بیان می‌شود. برعکس، هر چه واحد بزرگ‌تر باشد، عدد کمتری از آن در شیء موردنظر جا می‌شود. بنابراین، عدد اندازه‌ی کوچک‌تر بیان می‌شود. به همین دلیل است که برای اندازه‌گیری موردنظر، پس از تشخیص ویژگی و تعیین واحد استاندارد برای آن، باید براساس درکی که از بزرگی اندازه‌ی موردنظرمان داریم، واحد فرعی مناسب را انتخاب کنیم.

«سطح» و «حجم» به طول وابسته‌اند

سطح و حجم دو ویژگی بسیار مهم‌اند که ما در مواقع بسیاری به اندازه‌ی آن‌ها نیاز داریم. برای این دو ویژگی واحد مستقلی قرارداد نشده است و واحدهای آن‌ها به واحد طول یعنی «متر» وابسته‌اند. واحد اصلی استاندارد سطح، مربعی است که اضلاع آن یک متر است. به آن متر مربع می‌گوییم.

برای به دست آوردن واحدهای فرعی سطح، از واحدهای فرعی طول استفاده می‌کنیم:

- ۱ دسی‌متر مربع، مربعی است به ضلع یک دسی‌متر؛
- یک سانتی‌متر مربع، مربعی است به ضلع یک سانتی‌متر؛
- یک میلی‌متر مربع، مربعی است به ضلع یک میلی‌متر؛
- یک هکتار، مربعی است به ضلع یک هکتومتر مربع (تنها)

اندازه‌گیری و مفهوم کسر

شما هر واحدی برای اندازه‌گیری یک ویژگی، مثلاً طول، انتخاب کنید، اندازه‌ی بیشتر اشیا را نمی‌توانید با یک عدد صحیح بیان کنید و ناچار خواهید بود اندازه‌ها را به صورت تقریبی بگویید: کمی بیشتر از فلان مقدار، نزدیک بهمان مقدار، بین فلان و بهمان مقدار، و ... دیدیم که برای شناخت و بیان اندازه‌ی دقیق‌تری از اشیا، واحدها را خردتر و به قسمت‌های برابر تقسیم می‌کنیم و با استفاده از آن‌ها که کسرهایی از واحد اصلی اندازه‌گیری هستند، می‌توانیم اندازه‌ی شیء موردنظرمان را با دقت بیشتری بیان کنیم. در واقع، از نظر تاریخی نیز پیدایش کسر به دلیل همین نیاز بوده است. قرن‌ها پیش، بشر برای اندازه‌گیری از واحدهای طبیعی و دم‌دستی استفاده می‌کرد. مثلاً برای اندازه‌گیری طول از وجب استفاده می‌کرد. برای اندازه‌گیری‌های دقیق‌تر گاهی لازم بود از بخشی از این واحدها - مثلاً نیم وجب - استفاده شود.

این گونه بود که مفهوم کسر برای رفع نیازهای روزمره‌ی بشر پدیدار شد. این واحدهای کوچک‌تر که در واقع بخش‌هایی از واحد اصلی بودند، نام‌گذاری می‌شدند. رفته‌رفته از همین نام‌ها برای اندازه‌گیری بخش‌های کوچک‌تر واحدهای اندازه‌گیری حجم و مساحت و پول نیز استفاده شد.

پی‌نوشت‌ها

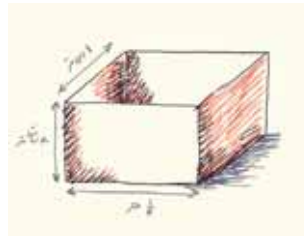
۱. این شیوه‌ی تقسیم‌بندی به زمان خیلی قبل برمی‌گردد که دستگاه شمارش انسان در مبنای شصت بود.
۲. اغلب دانش‌آموزان به اشتباه فکر می‌کنند که یک متر مربع هم ۱۰۰ سانتی‌متر مربع است. در حالی که علاوه بر دانستن ارتباط بین دو واحد متر و سانتی‌متر، باید به ارتباط بین تعداد مربع‌های ایجاد شده درون یک شبکه‌ی مستطیلی و تعداد تقسیم‌بندی‌های اضلاع آن مستطیل نیز توجه کنند. این موضوع همان درک مفهوم ضرب دو عدد است.
۳. برای خواندن جدول، اول سطر را بخوانید بعد ستون را.

منابع

1. Van de Walle, J.A. Karp K. S., Bay-Williams, J.M., Wray, J. (2013). Elementary and middle school mathematics: Teaching developmentally (eighth edition). NJ: Pearson.
۲. ریسن، رابرت ای. سایدام، مرلین، ن. لیندکوئیست، مری مونگومری (۱۳۷۷). کم‌کم به کودکان در یادگیری ریاضیات. ترجمه‌ی مسعود نوروزیان، انتشارات مدرسه، چاپ اول. ۱۳۷۷.

مسئله حل کنیم

درباره‌ی جعبه‌ی مکعب مستطیلی شکل زیر که در هم ندارد، به این سؤال‌ها پاسخ دهید:
الف) درون آن را از آب کاملاً پر کردیم. چند سی‌سی آب داخل آن هست؟
ب) روی آن را با کاغذ رنگی پوشانده‌ایم. چند مترمربع کاغذ مصرف کرده‌ایم؟

پاسخ

الف) از آنجا که می‌خواهیم گنجایش جعبه را برحسب واحد سی‌سی (یعنی سانتی‌مترمربع) به دست بیاوریم، پس تمام ابعاد جعبه (یعنی طول و عرض و ارتفاع آن) را نیز برحسب سانتی‌متر به دست می‌آوریم.

ب) برای یافتن کاغذ مصرف شده، باید سطح‌های چهار وجه دورتادور جعبه و وجه زیرین آن را روی هم به دست بیاوریم. از آنجا که این سطح را برحسب واحد مترمربع لازم داریم، این بار تمام ابعاد جعبه را به متر تبدیل می‌کنیم. سپس مساحت و جوه را (که مستطیل شکل هستند) حساب و با هم جمع می‌کنیم. راه‌حل کامل مسئله را در تصویر زیر ببینید.

الف) درست است! ابعاد مکعب مستطیل بر حسب سانتی‌متر:

طول مکعب مستطیل: ۲۵ سانتی‌متر متر است، پس
 $25 \times 100 = 2500 \text{ cm}$ طول
 عرض مکعب مستطیل: ۱۰ سانتی‌متر است، پس
 عرض ۱۰ سانتی‌متر است، پس
 حجم (کابایت) مکعب مستطیل بر حسب سانتی‌متر مکعب:
 $25 \times 10 \times 8 = 2000 \text{ cc}$

سؤال: ۲۰۰۰ cc چند لیتر است؟ به دست
 است و هر لیتر ۱۰۰۰ سی‌سی است، پس
 $2000 \div 1000 = 2$ لیتر

ب) طول = $\frac{1}{100}$ متر = عرض = $\frac{1}{100}$ متر،
 ارتفاع = $\frac{8}{100}$ متر
 $S = (25 \times \frac{1}{100} \times \frac{8}{100}) + (25 \times \frac{1}{100} \times \frac{1}{100}) + (25 \times \frac{1}{100} \times \frac{1}{100})$
 $= \frac{2}{100} + \frac{1}{1000} + \frac{25}{100} = \frac{2}{100} + \frac{1}{1000} + \frac{25}{100} = \frac{200}{1000} + \frac{1}{1000} + \frac{2500}{1000} = \frac{2701}{1000} = 2.701 \text{ m}^2$

مهارت کنترل استرس در کودکان

کودکان هم مانند بزرگسالان با عوامل استرس‌زای گوناگونی مواجه‌اند. استرس‌ها همان‌گونه که در زندگی بزرگسالان مشکلات زیادی ایجاد می‌کنند، می‌توانند در زندگی کودکان نیز اثرات مخرب زیادی داشته باشند و عملکرد روزانه، رشد جسمانی و عاطفی، و روابط اجتماعی کودکان را خدشه‌دار کنند. آموزگاران، به‌ویژه آن‌هایی که از تجربه‌ی بیشتری برخوردارند، به‌راحتی می‌توانند دانش‌آموزان دچار استرس را شناسایی کنند.

فکر کردن در آرامش و سکوت بدهید. پرسید: بچه‌ها، فکر می‌کنید فایده‌ی نوشتن از نگرانی و موقعیت‌های استرس‌آور چیست؟ یکی از فایده‌های یادداشت نگرانی‌ها این است که غول ترس و استرس‌هایی را که همه‌جا با خودمان حمل می‌کنیم، پرت می‌کنیم روی کاغذ. این‌طوری ذهنمان آزادتر می‌شود. تپش قلبمان کم می‌شود. خودمان و استرس‌هایمان را بهتر می‌شناسیم. به کاغذ نگاه می‌کنیم و از خودمان می‌پرسیم حالا چه کار کنیم؟

۴. پیدا کردن راه‌حل

برای پیدا کردن راه‌حل بهتر است دوباره یادداشت کنیم. یادداشت‌برداری ذهن ما را متمرکز می‌کند و شرایط بهتر فکر کردن را فراهم می‌آورد. برای دانش‌آموزان توضیح دهید یکی از راه‌های خوب برای کاهش استرس و یافتن راه‌حل، مشورت با بزرگ‌ترها یا افرادی است که به‌نظرشان استرس کمتری دارند. گفت‌وگو با این افراد و سؤال راجع به اینکه آن‌ها در هنگام استرس چه کار کرده‌اند، می‌تواند خیلی مفید باشد. شنیدن تجربه‌های دیگران می‌تواند به کودکان آرامش بسیار بدهد.

فردی هنگام استرس ممکن است کج‌خلق شود، گریه کند، کناره‌گیر شود و یا شکایات جسمانی مثل سردرد، دل‌درد و نیاز به توالیت رفتن‌های مکرر داشته باشد. خشک‌شدن لب‌ها، پریدگی رنگ، لرزیدن و سرد شدن دست‌ها و حتی پاها هم از نشانه‌های رایج استرس در کودکان هستند. کم‌اشتهایی یا پراشتهایی زیاد، کم‌خوابی یا پرخوابی هم می‌تواند از نشانه‌های استرس باشد.

۳. مهار استرس

بعد از آنکه مدتی از وقت کلاس را به شناساندن استرس و علائم آن به دانش‌آموزان سپری کردید، از دانش‌آموزان بخواهید برگه‌ای بردارند و شرایطی را که بیشتر آن‌ها را دچار استرس می‌کند، یادداشت کنند. پس از شناسایی استرس باید برای مهار آن، موقعیت‌هایی را که ما را بیشتر دچار استرس می‌کنند بشناسیم. به دانش‌آموزان بگویید: خوب فکر کنید و به ترتیب روی کاغذ بنویسید چه وقت‌هایی بیشتر استرس پیدا می‌کنید.

چند دقیقه‌ای سکوت را در کلاس جاری کنید و به دانش‌آموزان فرصت

روی تخته‌ی کلاس واژه‌ی «استرس» را بنویسید و از دانش‌آموزان بخواهید هرچه راجع به آن به ذهنشان می‌رسد بازگو کنند. در همین حین، با کمی دقت، به‌راحتی می‌توانید استرس‌ها را در چهره‌ی برخی دانش‌آموزان، هنگام صحبت کردن در جمع کلاس، ببینید. کودکانی که استرس دارند، تغییرات واضحی در حالات و رفتارشان رخ می‌دهد. کودکان در مواقع متعددی ممکن است استرس را تجربه کنند: در محیط مدرسه، هنگام انجام دادن تکالیف در خانه، در مهمانی، هنگام دوستیابی، و در مواقعی که موقعیت و مکان تازه‌ای را تجربه می‌کنند.

۱. شناسایی استرس

از دانش‌آموزان پرسید: «چطور متوجه می‌شوید دچار استرس شده‌اید؟» ما برای کنترل و مهار درست هر احساس منفی، در اولین گام باید به‌خوبی آن احساس را بشناسیم. بنابراین، بعد از آنکه پاسخ‌های دانش‌آموزان را شنیدید، برای آن‌ها توضیح دهید استرس در هر کدام از آن‌ها می‌تواند علائمی بروز دهد.

۲. نشانه‌های استرس

برای دانش‌آموزان توضیح دهید هر

دانش‌آموزان را بررسی کنید و روش صحیح را از آن‌ها بخواهید. پس از چند ثانیه، از آن‌ها بخواهید خود را مانند ماکارونی پخته شل کنند. همان‌طور که می‌دانید، دانش‌آموزان این تمرین‌ها را بسیار دوست دارند. تأکید آموزگاران بر «تزدیکی به مسئله، تلاش برای حل آن و تمرین» بسیار مهم است. واقعیت آن است که این مصرع از آن بیت معروف که می‌گوید «کار نیکو کردن از پر کردن است» بهترین و مؤثرترین راه برای غلبه بر استرس است.

نکته‌ی مهم

مهارت‌های زندگی با تمرین ایجاد می‌شوند. صحبت کردن، به تنهایی، تأثیر زیادی در ایجاد مهارت ندارد. مهارت‌ها باید با روش‌هایی مثل نمایش یا موقعیت‌های خاص تمرین شوند.

آرام‌سازی بدنی است. خیلی از مواقع، وقت کافی برای یادداشت‌برداری و مراحل گفته‌شده‌ی قبلی نداریم. در این مواقع، آرام‌سازی راه حلی سریع و کارساز است. برای آرام‌سازی، همان‌طور که پیشتر هم گفته شد، دو روش مؤثر و قابل فهم برای دانش‌آموزان، روش‌های بادکنک پر و بادکنک خالی و روش ماکارونی نپخته و ماکارونی پخته است.

۷. بادکنک پر

در این روش، طی تمرین جذابی، از دانش‌آموزان بخواهید با شمارش شما، تا آنجا که می‌توانند، هوا را به داخل بکشند و حبس کنند. درست مثل یک بادکنک پر. سپس بعد از چند ثانیه صبر، با شمارش شما، هوا را به آرامی از بینی خارج کنند؛ مانند بادکنکی که آرام‌آرام از هوا خالی می‌شود.

۸. ماکارونی نپخته و ماکارونی پخته

در این روش از دانش‌آموزان بخواهید ماکارونی نپخته را تجسم کنند. در نظر بگیرند ماکارونی نپخته چقدر سفت است. خود را همان‌طور سفت کنند و در همان حال نگه دارند.

۵. تمرین، تمرین و تمرین

یکی از بهترین راه‌های کنترل استرس بعد از شناسایی موقعیت استرس‌زا، آماده کردن خودمان برای آن موقعیت است. برای مثال، اگر دانش‌آموزی از صحبت کردن در جمع واهمه دارد، در منزل قدم به قدم تمرین کند. ابتدا در خلوت خود بارها جمع کلاس را تصور کند و شروع کند به صحبت برای آن‌ها.

در مرحله‌ی بعد، از جمع‌های خودمانی‌تر مثل خانواده یا دوستان صمیمی شروع کند تا آن‌قدر تمرین و تسلط پیدا کند که بتواند برای صحبت در جمع کلاس استرس کمتری را تجربه کند. از دانش‌آموزان بخواهید گروه‌های کوچک دو یا سه‌نفره تشکیل دهند و درباره‌ی استرس‌ها و تجربه‌هایشان گفت‌وگو کنند. گفت‌وگو در گروه‌های کوچک و صمیمانه می‌تواند گامی برای تمرین و آرامش‌یابی دانش‌آموزان باشد.

۶. آرام‌سازی

یکی از راه‌های غیرقابل اجتناب برای کاهش استرس و حتی خشم،

چرا به مدرسه می‌آیم؟

(بخش اول)

قرار گیرند. همه‌ی کودکان، به رغم تفاوت‌های عمیق از نظر خانوادگی، فرهنگی، قومی یا نژادی، با امید بسیاری راه مدرسه را پیش می‌گیرند، تا مستقل شوند، دوستانی پیدا کنند، اوقات دلپذیری را در آنجا بگذرانند و اهمیت و احترام یک شاگرد مدرسه را پیدا کنند.

آرزوی همه‌ی آنان این است که در آینده‌ای نه‌چندان دور، به‌عنوان عضو ارزشمندی از جامعه، در زندگی فردی و اجتماعی خود نقش مؤثر و فعالی بر عهده داشته باشند.

نکته‌ی قابل توجه در پژوهش‌های ما این است که به هنگام گفت‌وگو با دانش‌آموزان، هرگز از هیچ یک نشنیدیم که بگویند: به مدرسه می‌آیم تا درس نخوانم، بی‌دقت و بازبگوش شوم، نمرات بد بگیرم، بچه‌ها را اذیت کنم و ...

هیچ دانش‌آموزی هم نگفت: «من برای آسیب‌رسانی به مدرسه می‌آیم، برای کتک خوردن و رفوزه شدن، برای ترک تحصیل آمده‌ام.»

چنین جملات تلخی را از زبان هیچ دانش‌آموزی نشنیدیم.

پاسخ‌های صادقانه‌ی دانش‌آموزان

موقعیت مدرسه یا محله‌ی مسکونی خود، انتظارات کامبیش مشترکی از مدرسه را به شرح زیر ابراز می‌دارند:

- به مدرسه می‌یام تا قوی بشم.
- تا پولدار بشم.
- تا باسواد بشم و شماره‌ی خونه‌ها و مغازه‌ها را بخونم و گم نشم.
- برای اینکه پلیس بشم.
- معلم بشم.
- بزرگ بشم.
- مثل مامانم دکتر بشم.
- برای بازی با بچه‌ها.
- برای اینکه تربیت بشم!
- می‌خوام دوست پیدا کنم.

پاسخ‌های فوق نشان می‌دهد، با اینکه کودکان غالباً بدون حق انتخاب روانه‌ی مدرسه می‌شوند، اما با شروع تحصیل و ادامه‌ی زندگی در این محیط پیچیده‌ی اجتماعی، هر کدام به تدریج خواسته‌ها و انتظارات ویژه‌ای از مدرسه پیدا می‌کنند که باید دقیقاً مورد توجه مسئولان و معلم‌های مدرسه

همواره شاهد لحظات پرمعنا و تجربه‌های منحصربه‌فردی در رابطه با احساس‌ها، آرزوها و انتظارات دانش‌آموزان و اولیای آنان از مدرسه بوده‌ایم. در جریان یکی از پژوهش‌ها، معصومانه‌ترین جملات را در پاسخ به سؤال‌ی با این مضمون که «چرا به مدرسه می‌آیی» از یکی از کودکان کلاس اول شنیدیم. او در حالی که صورت ظریف خود را بالا گرفته و با چشم‌های سیاه و نگاه کنجکاو خود به ما می‌نگریست، پاسخ داد: «چون مامانم منو می‌فرسته.»

پاسخی قابل تأمل که نشان می‌داد خانواده در طول شش سال اول زندگی فرزند خود، هدف از مدرسه رفتن و اهمیت یادگیری را برای او آشکار نکرده است.

البته شکی نیست که مادر جوان این کودک فرزندش را با آرزوها و انتظارات بزرگی روانه‌ی مدرسه کرده بود.

در این قبیل پژوهش‌ها، معمولاً دانش‌آموزان بر حسب طبقه‌ی اجتماعی،

مدرسه از مهم‌ترین عوامل موفقیت دانش‌آموزان است

پیشرفت درسی و اخلاقی هدایت کنند. براساس پژوهش‌ها، انجام مداخله به‌منظور کمک به پیشرفت درسی دانش‌آموزان، احتمال شرکت آنان در رفتارهای پر مسئله را کاهش می‌دهد. همچنین، عملکرد درسی ضعیف دانش‌آموزان با شروع، فراوانی و شدت رفتارهای بزهکارانه ارتباط مستقیم دارد.

بررسی دقیق برنامه‌ها و فعالیت‌های مدرسه‌های موفق همچنین بیانگر این واقعیت است که تلاش‌های مسئولان و معلم‌های آن‌ها عمدتاً بر ایجاد تغییر به‌منظور بهبود عوامل و متغیرهای درون مدرسه متمرکز است.

با توجه به تجربه‌های مدرسه‌های موفق، برخی از عوامل مؤثر در هدایت دانش‌آموزان به سوی پیشرفت و موفقیت تحصیلی و رفتاری را می‌توان به این شرح خلاصه کرد:

تعیین اهداف مشخص در مدرسه برای موفقیت تحصیلی همه‌ی دانش‌آموزان، درک صحیح شرایط هر کودک و ایجاد فرصت‌هایی برای اینکه بتواند

با اینکه برخی از صاحب‌نظران، کمبودهای خانوادگی را مسبب اصلی مسائل تحصیلی و رفتاری دانش‌آموزان تلقی می‌کنند، مطالعات دهه‌های اخیر با تأیید اثرات غیرقابل انکار شرایط و ویژگی‌های خانواده بر فرزندان، بر این واقعیت تأکید می‌کند که عوامل مرتبط با مدرسه، در تعیین و پیش‌بینی موفقیت یا شکست دانش‌آموزان نقش عمده‌ای دارند. پژوهشگران معتقدند، به‌کارگیری سیاست‌ها و برنامه‌های پیشگیری یا ترمیمی مدرسه برای حمایت از دانش‌آموزان، می‌تواند حتی بسیاری از کمبودهای خانوادگی از نظر فرهنگی و اجتماعی را جبران کند. شاهد این ادعا وجود مدرسه‌های پیشرو و اثربخش در سراسر جهان، از جمله در ایران است که به‌رغم وجود تفاوت‌های عمده‌ی دانش‌آموزان از نظر سطح اقتصادی و فرهنگی خانواده، توانسته‌اند دانش‌آموزان خود را براساس استعدادهای آنان به بالاترین سطح

و آنچه از تفسیر گفت‌وگوهای متعدد با آنان دریافت می‌شود، حاکی از این است که همه‌ی کودکان برای موفق شدن به مدرسه می‌آیند و مهم‌ترین انتظار آن‌ها از مدرسه نشان دادن راه‌های موفقیت به آن‌هاست. اما متأسفانه بسیاری از دانش‌آموزان از شروع دوره‌ی ابتدایی به سبب ساختار و سیاست‌ها و برنامه‌های مدرسه، به تدریج انگیزه‌ی یادگیری را از دست می‌دهند و با احساس تعلق نداشتن به مدرسه و کلاس، سال‌های طلایی و اثرگذاری را که می‌توانست در کسب موفقیت‌های فردی، اجتماعی و حرفه‌ای آن‌ها در آینده سرنوشت‌ساز باشد، با بی‌تفاوتی سپری می‌کنند.

از آن دردناک‌تر، سرنوشت تعداد زیادی از دانش‌آموزانی است که همه ساله، به علت شکست یا ترک تحصیل، از چرخه‌ی نظام آموزشی خارج می‌شوند و چه بسا به خیل بازماندگان از تحصیل یا بی‌سوادان می‌پیوندند؛ چیزی که نشان می‌دهد مدرسه رسالت و اراده‌ای جدی برای تضمین موفقیت تحصیلی و بهداشت روانی همه‌ی دانش‌آموزان برای خود قائل نیست و لذا راهکارهای مؤثری هم برای مقابله با ترک تحصیل دانش‌آموزان تدبیر نمی‌شود.

سیاست‌هایی از قبیل ایجاد رقابت بین دانش‌آموزان به جای همکاری آنان با هم، تأکید بر همسان‌سازی به جای توجه و تک‌ریم تفاوت‌ها، قضاوت دانش‌آموزان براساس نمرات درسی نه تلاش، و تأکید بر انضباط منفی به جای حمایت از دانش‌آموزان آسیب‌پذیر با استفاده از انضباط مثبت، برخی از روش‌های رایجی هستند که به خروج قطعی دانش‌آموز از مدرسه، پیش از پایان یافتن یک دوره‌ی تحصیلی، می‌انجامد.

به رغم تجربه‌های متفاوتی که با سایر دانش‌آموزان داشته است، رشد کند و موفق شود، از وظایف اصلی هر مدرسه است. شکی نیست که تغییر و بهبود برخی از متغیرهای درون مدرسه مانند ساختار، شیوه‌های رهبری، روش‌های تدریس، محتوا و امکانات آموزشی، از عوامل مهم موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان هستند.

در عین حال، پیش از توجه به جنبه‌های فنی و تخصصی آموزشی، ایجاد شرایط مطلوب در مدرسه می‌تواند پیش‌نیاز آماده‌سازی کودکان و نوجوانان و ایجاد انگیزه در آنان برای یادگیری و تلاش بیشتر باشد. بهبود جو فیزیکی و روانی مدرسه، تشخیص دانش‌آموزان آسیب‌پذیر و حمایت از آنان، برقراری برابری بین دانش‌آموزان با حمایت از اولیا و توجه به رشد حرفه‌ای معلم‌ها و بهبود شرایط کاری آن‌ها، از عوامل مؤثر تضمین موفقیت تحصیلی و بهداشت روانی دانش‌آموزان محسوب می‌شوند. در این مقاله به هر کدام از این عوامل اشاره‌ی مختصری می‌شود.

تضمین موفقیت‌های کودک کمک می‌کند، تقویت عزت‌نفس اوست. عزت‌نفس را می‌توان به معنای ارزش قائل شدن برای خود، همان‌گونه که هستیم، بخشیدن خود برای خطاهای گذشته و تلاش برای جبران خطاها با داشتن امید به آینده تعریف کرد.

با اینکه عقیده و احساس درباره‌ی خویش، از ابتدای تولد تحت تأثیر نگرش و رفتارهای اطرافیان، به‌خصوص مادر و پدر، قرار می‌گیرد، زمانی که کودک مدرسه را آغاز می‌کند، نگرش و رفتارهای معلم و هم‌تایان در تکمیل و ارتقای عزت‌نفس یا برعکس در کاهش و تخریب آن تأثیر می‌گذارد.

عامل مهم دیگری که لازم است در محیط مدرسه و کلاس مورد توجه مسئولان و معلمان قرار گیرد، تقویت احساس تعلق دانش‌آموزان به مدرسه است. همه‌ی ما نیاز داریم به جایی تعلق داشته باشیم و در آنجا احساس کنیم از طرف جمع پذیرفته شده‌ایم. محیطی می‌تواند این احساس را در

در حالی که بی‌نظمی، کثیفی و فرسودگی وسایل و تجهیزات، بی‌توجهی مسئولان مدرسه به نیازهای دانش‌آموزان را تداعی می‌کند. از طرف دیگر، مشاهده‌ی وضعیت نامطلوب فیزیکی مدرسه الگوی نامناسبی برای اقتباس به دانش‌آموزان عرضه می‌کند.

جو اجتماعی روانی مدرسه

جو مدرسه نشان‌دهنده‌ی ارزش‌ها، نگرش‌ها و احساس‌های مشترکی است که بر زندگی و تعامل‌های درون مدرسه حاکم است. جو اجتماعی مدرسه یعنی کیفیت زندگی و ارتباطات درون مدرسه از نظر همه‌ی کسانی که در آنجا کار و تحصیل می‌کنند. امنیت، انصاف و عدالت از ابعاد اصلی جو اجتماعی هر سازمان به شمار می‌آیند.

جو سالم مدرسه و تقویت اعتمادبه‌نفس

یکی از عواملی که در محیط اجتماعی مدرسه به تسهیل یادگیری و

جو فیزیکی مدرسه

برای اینکه دانش‌آموزان بتوانند یاد بگیرند و رشد سالمی داشته باشند، نیازمند مدرسه‌ای امن و حمایت‌کننده‌اند، به نحوی که در کلاس، حیاط، فضاهای ورزشی، سرویس حمل‌ونقل و سایر فضاهای مرتبط، احساس امنیت کنند.

بهبود جو فیزیکی از طریق توجه به نظافت، زیبایی، نگهداری، تعمیر به موقع ساختمان و تجهیزات مدرسه حاصل می‌شود. فضاهای آموزشی پاکیزه، امن و راحت، احساس امنیت و ارزشمند بودن را در دانش‌آموز تقویت می‌کند،

دانش‌آموزان به وجود آورد که به او بگوید برای موفق شدن چه باید بکند، چه کسانی در مدرسه برای حمایت از او وجود دارند و در مقابل چالش‌ها و مشکلاتی که با آن‌ها روبه‌روست و تکالیف سختی که بر عهده دارد، تنها نیست، بلکه معلم او یا بزرگسال حمایت‌کننده‌ی دیگری در کنارش قرار دارند.

تشخیص دانش‌آموز آسیب‌پذیر در هر کلاس و ارائه‌ی خدمات حمایتی

در مدرسه، موفقیت تحصیلی هر دانش‌آموز با تشخیص نیازهای او و تفاوت‌های او با دیگران و حمایت از وی، با ارائه‌ی برنامه‌ها و خدماتی حاصل می‌شود که برای پیشرفت درسی و رشد اجتماعی او ضروری هستند. خدمات حمایتی در مدرسه را می‌توان در وهله‌ی اول برای دانش‌آموزانی که نیازهای خاص دارند (اختلال یادگیری، محرومیت اقتصادی و فرهنگی، ناتوانی جسمی و تیزهوشی) در نظر گرفت. لازم است این خدمات در مدرسه برای

جبران کمبودهای فردی، خانوادگی و اجتماعی فراهم شوند.

بخش دیگر خدمات اجتماعی شامل ایجاد ساختارهای سرپرستی برای حمایت از همه‌ی دانش‌آموزان است. خدماتی را می‌توان سرپرستی نامید که به رشد هماهنگ ذهنی، عاطفی و اجتماعی همه‌ی دانش‌آموزان و ایجاد عادت‌ها و نگرش‌های مثبت در آنان توجه داشته باشند و با برنامه‌ریزی دقیق و برقراری محیطی مناسب، زمینه را برای تحقق اهداف فوق فراهم آورند. برخی از حیطه‌های سرپرستی را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

۱. کمک به کسب مهارت‌های شخصی (گوش دادن، راحت صحبت کردن، ابراز راحت احساس‌ها و افکار خود)
۲. ایجاد عادت برای حفظ سلامت و بهداشت شخصی
۳. کمک به رشد اخلاقی و اجتماعی
۴. توجه به نیازهای رشدی دانش‌آموزان (محبت، امنیت، کسب تجربه‌های تازه، تأیید و احترام و پذیرش مسئولیت)
۵. آموزش چگونگی مدیریت و کنترل خشم

وظایف مدرسه در قبال دانش‌آموزان، تنها به موارد فوق منحصر نیست. از آنجا که خانواده می‌تواند مهم‌ترین دستیار مدرسه برای تحقق و موفقیت درسی دانش‌آموزان و رشد اخلاقی آنان باشد، یکی از مسئولیت‌های دست‌اندرکاران مدرسه، جلب مشارکت اولیای دانش‌آموزان و راهنمایی آنان در مورد روش‌های سازنده‌ی تربیتی و شیوه‌های مؤثر حمایت از فرزندان است. این موضوع در بخش دوم مقاله مورد توجه قرار خواهد گرفت.

از طرف دیگر، با توجه به نقش و مسئولیت عظیم معلم‌ها در پیشرفت تحصیلی و رفتاری دانش‌آموزان،

خصوصیات معلم‌های یادگیرنده و شاخص‌های تدریس مؤثر از دیگر موضوعات مورد بحث در بخش بعدی مقاله خواهد بود.

پی‌نوشت‌ها

۱. نتایج پژوهشی در سال ۱۳۷۸ در مورد علل آسیب‌رسانی دانش‌آموزان به وسایل و تجهیزات مدرسه به خوبی نظر برخی از دانش‌آموزان را در مورد وضعیت فیزیکی مدرسه‌ها و واکنش‌های آنان به مدرسه نشان می‌دهد: «وقتی وسایل مدرسه را تعمیر نمی‌کنند، مثلاً دستگیره‌ی در کلاس یک هفته است که لق شده است، اما تعمیر نمی‌شود، ما آن را از بیخ می‌کنیم!» (دانش‌آموز سال اول دبیرستان) «در مدرسه‌هایی که تحصیل می‌کردیم، وقتی توالت‌ها را خوب تمیز نمی‌کردند؛ مثلاً در توالت کثیف بود، ما به آن در دست نمی‌زدیم، بلکه با لگد آن را باز و بسته می‌کردیم که باز هم کثیف‌تر می‌شد.»

(دانشجوی رشته‌ی علوم تربیتی)

۲. برای مثال، زمانی که کودک در کلاس دچار مشکلات درسی می‌شود، اگر به زودی اقدامات لازم برای تشخیص مشکل و حمایت از او برای رفع کمبودهایش انجام نگیرد و از آن بدتر، وقتی کودک به خاطر مشکلات یادگیری در مدرسه سرزنش، تحقیر یا تنبیه می‌شود، واکنش‌های طبیعی او اتخاذ رفتارهایی از قبیل امتناع از یادگیری، فرار از انجام تکالیف، غیبت از کلاس و بیزاری از درس و تحصیل خواهد بود.

منابع

۱. بازرگان، زهرا و محمدعلی گودرزی (۱۳۷۸). بررسی عوامل آسیب‌زا در مدرسه‌های شهر تهران. انتشارات وزارت آموزش و پرورش.
۲. بازرگان، زهرا (۱۳۹۷). میانجیگری در مدرسه. انتشارات مدرسه.
۳. قنبری، داوود (۱۳۹۴). میانجیگری همتایان در مدرسه. انتشارات شادمان.
4. Pam Law (2011). Les Preequis Pour la succes scolaire des eleves a L'ecole www. Twitter.com/prlow.

غربالگری اختلالات شایع در مدرسه

همه‌ی بچه‌ها در مدرسه یکسان نیستند. آن‌ها تفاوت‌های زیادی با هم دارند و همین تفاوت‌ها زندگی با آن‌ها را شیرین می‌کند. اما بعضی تفاوت‌ها آزاردهنده‌اند. حتماً شما هم در سال‌های خدمت خود شاهد چنین تفاوت‌هایی بوده‌اید. گاهی این تفاوت‌ها به دلیل وجود رفتارهایی هستند که روان‌شناسان به آن‌ها اختلال رفتاری، ذهنی و حرکتی می‌گویند. البته دانش‌آموزانی هم هستند که متفاوت‌اند، اما دچار چنین اختلال‌هایی نیستند یا رفتارشان به گونه‌ای است که معلم را به داشتن اختلال مشکوک می‌کند. شناخت اختلاف‌های رفتاری، ذهنی، حرکتی و یادگیری یکی از وظایف معلمان عزیز دوره‌ی ابتدایی است. برای آشنایی با این اختلالات، با دکتر کامبیز کامکاری، متخصص روان‌سنجی، گفت‌وگویی انجام داده‌ایم که با هم می‌خوانیم.

و بی‌انگیزگی، اضطراب و افسردگی نداشته باشد، اما در فرایندهای روان‌شناختی پایه (ده توانایی عمده مثل تجسم دیداری، حافظه‌ی شنیداری و حافظه) دچار یک یا چند نقص باشد که با ارزیابی‌های تخصصی کارشناسان تشخیص داده می‌شود.

❖ **اختلالات یادگیری شامل چه مواردی می‌شوند؟**

❖ نقص در خواندن، نوشتن، زبان و محاسبه.

❖ **وظیفه‌ی معلم در شناخت اختلال چیست؟**

❖ اگر معلم مشکوک شود و حس کند دانش‌آموزی با اینکه هوش خوبی دارد، نمی‌تواند مطالب را به خوبی بفهمد، تحلیل کند و به خاطر بسپارد یا به زودی آموخته‌ها را فراموش می‌کند، او را غربال می‌کند و نام او را به مدیر مدرسه یا معاون آموزشی گزارش می‌کند. آن‌ها دانش‌آموز را برای تشخیص اختلال به کارشناسان اختلال یادگیری سازمان استثنائی کشور ارجاع می‌دهند.

❖ **درباره‌ی موارد دیگر اختلال نیز توضیح بفرمایید.**

❖ **رشد ابتدایی:** لطفاً درباره‌ی انواع اختلالات شایع در دانش‌آموزان و علائم آن توضیحاتی بفرمایید.

❖ **دکتر کامکاری:** آمارها و مراجعه‌ها نشان می‌دهد از هر پنج کودک، یک نفر به خدمات روان‌شناسی نیاز دارد. انواع اختلالات شایع و شناخته شده این‌ها هستند:

۱. اختلالات یادگیری؛ ۲. نقص توجه، بیش‌فعالی/ تکانشی؛ ۳. بی‌اعتنایی مقابله‌ای/ اختلال سلوک؛ ۴. اختلالات عاطفی و هیجانی؛ ۵. کم‌توانی ذهنی؛ ۶. طیف اوتیسم و اختلالات نافذ رشد؛ ۷. اختلالات زبان؛ ۸. اختلالات حرکتی؛ ۹. معلولیت‌های حرکتی؛ ۱۰. اختلالات مرتبط با مسائل تیزهوشان. اما بیشترین اختلالات رایج، اختلالات یادگیری هستند که بین ۱۰ تا ۱۵ درصد را شامل می‌شوند.

❖ **به چه رفتارهایی اختلالات یادگیری می‌گوییم و چگونه آن را تشخیص می‌دهیم؟**

❖ اختلال یادگیری فقط این نیست که دانش‌آموز حروف را ننشاند یا املا ننویسد. در امر شناسایی اختلال‌ها، تشخیص مهم‌تر از درمان است. در تشخیص اختلال یادگیری باید به این نکته توجه داشته باشیم که کودک، حداقل هوش متوسط را دارا باشد. مشکلات بینایی و شنوایی

🔗 بنابراین، اختلال نقص توجه، بیش‌فعالی / تکانشی، خود چند دسته است؟

🔗 بله. در «اختلال نقص توجه» دانش‌آموز به طرف مقابل نگاه می‌کند، ولی به او توجه ندارد؛ در حالی که ظاهر آرامی دارد. ریشه‌ی این مشکل ممکن است به مشکلات ذهنی برگردد.

در اختلال «بیش‌فعالی / تکانشی» دانش‌آموز توانایی توجه را دارد، اما قوانین را رعایت نمی‌کند. ریشه‌ی آن در مشکلات رفتاری است.

«اختلال نقص توجه، بیش‌فعالی / تکانشی» هم یعنی دانش‌آموز هم توجه ندارد، هم نمی‌تواند یک جا بنشیند و هم قوانین را رعایت نمی‌کند.

نکته‌ای که باید اضافه کنم این است که خود توجه چند نوع است و برای هر کدام درمان خاصی وجود دارد. برای مثال توجه انشعابی، انتخابی، تغییر یافته، استمراری.

برای مثال، در توجه انشعابی باید موقع نوشتن دیکته، هم گوش کند، هم بنویسد و هم دقت کند؛ یعنی هم‌زمان به چند چیز مختلف توجه کند. در توجه انتخابی باید موقع درس گوش دادن فقط به مطالبی که معلم عنوان می‌کند تمرکز کند و از سروصدای بیرون، صحبت بچه‌ها و مطالب معلم فقط یک مورد را انتخاب و به آن توجه کند. در توجه تغییر یافته باید در کلاس بتواند هم‌زمان با معلم پیش برود و از یک مطلب به مطلب بعدی بتواند توجه خود را تغییر دهد؛ مثلاً زمانی که معلم روخوانی می‌دهد و پس از آن دانش‌آموزان را به گوش دادن هدایت می‌کند، دانش‌آموز بتواند از روخوانی توجه خود را تغییر دهد و به گوش دادن توجه کند. در نهایت، در توجه استمراری، وقتی معلم تکلیفی می‌دهد، دانش‌آموز بتواند برای مدت بیست دقیقه توجه مداوم داشته باشد و توجه خود را روی یک تکلیف معطوف کند.

🔗 سومین موردی که فرمودید، اختلال «بی‌اعتنایی مقابله‌ای و اختلالات سلوکی» است. این اختلال را خیلی نمی‌شناسیم!

🔗 دو درصد اختلالات به این گروه مربوط می‌شوند. مبتلایان این گروه، افرادی هستند که دیگران را اذیت می‌کنند و از این کار لذت می‌برند. به راحتی هم حقوق دیگران را زیر پا می‌گذارند. این اختلال، در کودک مبتلا به آن، در سن پایین با لجاجتی و نداشتن خودکنترلی خودش را نشان می‌دهد. در سن بالاتر، اذیت کردن دیگران برایش به صورت عادت در می‌آید و با شخصیتش عجین می‌شود. در واقع

معلمان معمولاً دانش‌آموزان بیش‌فعال را زودتر می‌شناسند؟

🔗 دانش‌آموزان مبتلا به اختلال «نقص توجه، بیش‌فعالی / تکانشی» حدود پنج تا شش درصد هستند، اما معلمان متأسفانه به اشتباه به دانش‌آموزی که خیلی پرنرزی است و نمی‌تواند یک جا بنشیند و آرام و قرار ندارد، بیش‌فعال می‌گویند. این نوع بیش‌فعالی اختلال نیست، این کودکان را باید به سمت ورزش هدایت کرد، چون می‌توانند در زمینه‌های ورزشی موفق باشند.

آنچه اختلال محسوب می‌شود، در واقع همراه شدن بیش‌فعالی با تکانشی بودن آن است.

🔗 تکانشی بودن یعنی چه؟

🔗 اینکه دانش‌آموز نتواند رفتار خود را کنترل کند؛ برای مثال، یکدفعه از کلاس خارج شود یا میان حرف دیگران بپرد. اگر این اختلال ادامه یابد و به آن رسیدگی نشود، خودش باعث اختلال رفتاری هم خواهد شد که نیاز به رفتار درمانی و آموزش قوانین خواهد داشت.

روش و سلوک رفتاری اش به گونه‌ای می‌شود که دیگران را اذیت می‌کند.

«اختلالات عاطفی و هیجانی» را چگونه بشناسیم؟

حدود سه درصد دانش‌آموزان به آن مبتلا می‌شوند. این اختلال در اثر وجود مشکلات خانوادگی و انتقال آن به دانش‌آموز به وجود می‌آید. اختلالات عاطفی در دختران با انزوا و خجالتی شدن، حرف نزدن و درون‌ریزی و در پسران با تندی، دعوا و برون‌ریزی خود را نشان می‌دهد. تشخیص این اختلال از اختلال رفتاری کمی سخت است و تفاوت آن با اختلال رفتاری در این است که کودک مبتلا به اختلال عاطفی، از کارهایی که می‌کند ناراحت و پشیمان می‌شود.

«شما کم‌توانی ذهنی را هم اختلال به شمار آوردید. این اختلال به IQ و بهره‌ی هوشی مربوط است؟»

بله، میزان شیوع آن دو تا سه درصد است. این گروه از طریق تست هوش شناسایی و طبقه‌بندی می‌شوند. نمره‌ی این تست‌ها به IQ معروف است و طبقه‌بندی آن به شرح زیر است:

دارندگان IQ برابر با ۲۵ تا ۵۰، گروه تربیت‌پذیر محسوب می‌شوند و مسئولیت آن‌ها با بهزیستی است. دارندگان IQ

برابر با ۵۰ تا ۷۰ گروه آموزش‌پذیرند که به مدرسه‌های استثنائی هدایت می‌شوند. افرادی هم که IQ برابر با ۷۰ تا ۸۵ دارند، گروه مرزی هستند و می‌توانند در مدرسه‌های عادی تحصیل کنند.

به دلیل نبود دقت در تست‌های هوش، گاهی تعدادی از بچه‌های گروه آموزش‌پذیر، مرزی شناخته می‌شوند و وارد مدرسه‌های عادی می‌شوند.

در این شرایط، هم خودشان اذیت می‌شوند و هم بقیه‌ی دانش‌آموزان و معلمان آسیب می‌بینند. دانش‌آموزان دارای IQ ۲۵ تا ۵۰ که جزو تربیت‌پذیرها هستند و به آن‌ها کم‌توان ذهنی هم می‌گویند، باید تحت پوشش سازمان بهزیستی قرار گیرند. دانش‌آموزان مرزی که در مدرسه‌های عادی هستند، با تکرار و تمرین بیشتر، تا حدودی آموزش می‌بینند، ولی توان آن‌ها در یادگیری و یادسپاری آموزش‌ها کمتر از دانش‌آموزان با IQ نرمال است. بنابراین، نیازمند رسیدگی بیشتر والدین و معلمان هستند.

«تشخیص «اختلالات طیف اوتیسم» چگونه است؟»

کمتر از ۱ درصد دانش‌آموزان جامعه به اوتیسم مبتلایند. بسیاری از کسانی که به اختلال اوتیسم متهم می‌شوند، در واقع مبتلا به اوتیسم نیستند. این اختلال که «در خودماندگی» هم نامیده می‌شود، نتیجه‌ی آسیب مغزی است و سه دسته

دارد:

دسته‌ی اول: گروهی که تماس چشمی برقرار نمی‌کنند.
دسته‌ی دوم: گروهی که از نظر زبان دچار مشکل هستند.
دسته‌ی سوم: گروهی که تعامل اجتماعی برقرار نمی‌کنند.
از بارزترین علائم اوتیسم (در خودماندگی) این است که فرد مبتلا حرف نمی‌زند، ارتباط چشمی برقرار نمی‌کند و قدرت تجسم قوی دارد.
تشخیص اوتیسم به راحتی ممکن نیست. امکان دارد رفتارهای کلیشه‌ای عقب‌مانده‌ی ذهنی با اوتیسم اشتباه شوند.

🔍 **چنین بیماری برای تشخیص دقیق باید به کجا مراجعه‌کنند؟**

🔍 **بیمارستانی به نام هاجر داریم که از سراسر ایران تمام افراد مشکوک به اوتیسم می‌توانند به آن مراجعه کنند تا تشخیص دقیق داده شوند.**

🔍 **«اختلالات زبان» چیست؟**

🔍 **این اختلال شامل گروهی است که در روانی کلام مشکل دارند، یعنی بریده‌گویی یا لکنت دارند، در زبان بیانی و تولید صوت مشکل دارند، بر اثر آسیب‌های مغزی دچار آفازی بیانی هستند و یا تلفظ خوبی ندارند. برای این گروه گفتاردرمانی توصیه می‌شود.**

🔍 **اختلالات حرکتی راحت‌تر تشخیص داده می‌شوند؟**

🔍 **این اختلالات هم شامل لختی حرکت، هماهنگ نبودن اعضا و ضعف در عضلات درشت و ظریف هستند. البته این مشکلات در پایه‌ی اول زودتر تشخیص داده می‌شود. برای مثال مبتلایان، با وجود سعی معلم و تلاش خود دانش‌آموز، باز هم مداد را خوب در دست نمی‌گیرند و یا بدخط می‌نویسند.**

🔍 **فرق معلولیت حسی و حرکتی با اختلالات حرکتی چیست؟**

🔍 **معلولیت‌های حسی و حرکتی به خاطر آسیب دیدن بخش‌های شنوایی، بینایی و فلج اندام بروز می‌کند. فرد مبتلا، با معرفی به مراکز توان‌بخشی و درمانی مربوط به هر اختلال، تحت درمان قرار می‌گیرد.**

🔍 **این مورد آخر هم جالب است! مگر تیزهوشی هم اختلال است؟**

مهم‌ترین اختلالات شناخته شده در مدرسه‌ها

گروه اول: اختلالات یادگیری

گروه دوم: نقص توجه، بیش‌فعالی / تکانشی

گروه سوم: بی‌اعتنایی مقابله‌ای / اختلال سلوک

گروه چهارم: اختلالات عاطفی و هیجانی

گروه پنجم: کم‌توانی ذهنی

گروه ششم: طیف اوتیسم و اختلالات نافذ رشد

گروه هفتم: اختلالات زبان

گروه هشتم: اختلالات حرکتی

گروه نهم: معلولیت‌های حرکتی

گروه دهم: اختلالات مرتبط با مسائل تیزهوشان

وظیفه‌ی معلم در مدرسه مشکوک شدن و غربالگری دانش‌آموزان مشکل‌دار و ارجاع آنان به متخصصان است. نبود مدرسه‌هایی مخصوص دانش‌آموزان دچار اختلال یادگیری، یکی از نقاط ضعف آموزش و پرورش است، زیرا هزینه‌های درمان اختلال و زمان‌بری آن برای خانواده‌ها مشکل‌ساز است.

🔍 **حدود ۱۰ درصد تیزهوش داریم که فقط یک درصد آن‌ها شناسایی شده‌اند. تیزهوشی خودش اختلال نیست، اما برخورد با آن و عکس‌العمل‌ها و نشناختن دقیق آن در بسیاری موارد باعث اختلالات رفتاری می‌شود. اینکه به ممتازها توجه نشود و برایشان آموزش مخصوص در نظر گرفته نشود، خطرناک است. گاهی بعضی از دانش‌آموزان تیزهوش درس را زود یاد می‌گیرند و بعد در کلاس شروع به راه رفتن می‌کنند. چنین دانش‌آموزی را معمولاً معلم بیش‌فعال فرض می‌کند.**

این گروه تنها IQ بالای ۱۳۰ ندارند، بلکه در زمینه‌های دیگر هم هوش‌بهر بالای ۱۳۰ دارند. برای مثال در هنر، رهبری دیگران، تولید، خلاقیت و توانایی استدلال.

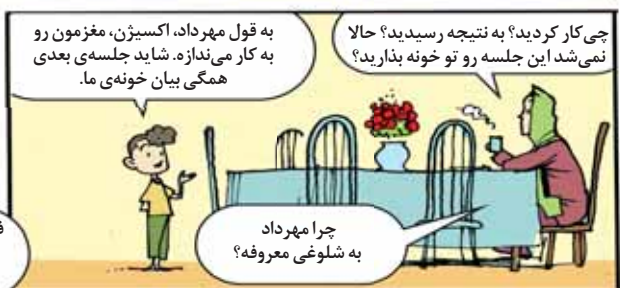
🔍 **در نهایت، با اختلال یادگیری چگونه رفتار کنیم؟**

🔍 **وظیفه‌ی معلم در مدرسه این است که پس از مشکوک‌شدن و غربالگری دانش‌آموزان مشکل‌دار، آن‌ها را به متخصصان ارجاع دهد. متأسفانه نبود مدرسه‌های مخصوص دانش‌آموزان دچار اختلال یادگیری، یکی از نقاط ضعف آموزش و پرورش است. البته هزینه‌های درمان اختلال و زمان‌بری آن، برای خانواده‌ها مشکل‌ساز است.**

تجربه‌ی مادرانه / طفلک مهرداد!

کبری محمودی / تصویرگر: سام سلماسی

دو کلام حرف حساب!

تعلیم و تربیت به آموزش درسی خلاصه نمی‌شود. اگر بچه‌ها در مدرسه و با حضور معلم و اولیا کار در گروه را تمرین نکنند، پس چگونه برای حضور در دنیای واقعی و آدم‌هایی با روحیه‌ها و توانایی‌های متفاوت آماده شوند؟ این معلم تفاوت‌های فردی را درک کرده و کوشیده‌است با هم‌گروه کردن بچه‌های متفاوت، آموزش و تربیت را با هم پیش ببرد. در این جریان، ساخت ریات بهانه‌ای شده برای تمرین کار و زندگی.

یادآوری: مجموعه مطالب این بخش گزاشی از تجربه‌های یک واحد آموزشی است که ممکن است نقدهایی بر آن وارد باشد. نکته‌ی مهم این است که شما با شرایط مدرسه‌ی خودتان و البته با وفاداری به برنامه‌ی درسی ملی، شرایط یادگیری مناسب را برای دانش‌آموزان فراهم کنید.

بازدیدهای هدفمند

آموزش مطالعات اجتماعی در ماه فروردین

در کارگاهی که تابستان گذشته با حضور آموزگاران پایه‌های سوم تا ششم درس مطالعات اجتماعی، با هدف تسهیل جریان یاددهی - یادگیری موضوعات این درس و بهبود پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان برگزار شد، بر این موضوع تأکید شد که دانش‌آموزان با انتخاب هر رشته‌ی تحصیلی و اشتغال به هر شغل، نیازمند احساس رضایت و خشنودی از خویشتن و شناخت و درک و تمرین رفتارهای اجتماعی مناسب، برای حضور مفید و مؤثر در جامعه هستند. بهترین زمان برای شکل‌گیری مبانی ذهنی لازم و گرایش به عادت‌های رفتاری مناسب در این زمینه، دوره‌ی پیش‌دبستان و دبستان است. بنابراین، ضروری است آموزش درس مطالعات اجتماعی با توجه و دقت بیشتری صورت گیرد.

جلسه‌ی ششم معلمان درس فعالیت‌های اجتماعی ابتدایی
هفته‌ی آخر اسفند

دستور جلسه

- ۱ گرفتن بازخورد فعالیت‌های آموزشی ماه اسفند
- ۲ فعالیت‌های پیش‌بینی شده برای معلمان
- ۳ ارائه‌ی برنامه‌ی آموزشی ماه فروردین
- ۴ ارائه‌ی برنامه‌های بازدیدهای پیشنهادی و جایگزین بازدیدها به صورت فیلم و کتاب، بر مبنای اهداف کلی آموزشی کتاب راهنمای ارزشیابی توصیفی ویژه‌ی معلمان ابتدایی
- ۵ جدول مرور درس‌ها

۱. گرفتن بازخورد فعالیت‌های آموزشی ماه اسفند

برنامه‌های آموزشی طبق زمان‌بندی پیش‌بینی شده اجرا شدند. مراسم جشن‌های سال نو (چیدن هفت‌سین، پذیرایی، نمایش، پوستر، عکس، روزنامه‌ی دیواری) با همکاری دانش‌آموزان و تحت سرپرستی شوراهای کلاسی اجرا شدند. همکاران با توجه به مهارت‌هایی که قرار بود طبق برنامه‌ی آموزشی تمرین شوند، فعالیت‌های دانش‌آموزان را هدایت کردند؛ مهارت‌هایی مثل: گفت‌وگوی مؤثر و سازنده، هم‌فکری و تعامل، حضور مؤثر در گروه، مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی، شناخت استعدادها و توانایی‌ها و علاقه‌های خود، شناخت دیگران، همدردی، همدلی، رعایت حقوق دیگران، درک لزوم مقررات اجتماعی، رعایت مقررات اجتماعی، شناخت ارزش‌های اجتماعی، رعایت ارزش‌های اجتماعی، توجه به محیط اطراف و

تغییرات آن، توجه به تاریخچه‌ی پدیده‌ها و رخدادها (حال، گذشته و آینده)، رسم خط زمان، خواندن نقشه و نماد و نمودار، برنامه‌ریزی و مدیریت زمان، توجه به محیط زیست، حفظ محیط زیست، جمع‌آوری مدارک و شواهد برای تجزیه و تحلیل و جمع‌بندی، توجه به زمان، تغییر و پیشرفت، توجه به فضا و مکان، توجه به منابع و فعالیت‌های اقتصادی، توجه به فرهنگ و هویت، توجه به اخلاق، ارزش‌ها و نگرش‌ها، و

۲. فعالیت‌های پیش‌بینی شده برای معلمان

در طول شش ماه گذشته تلاش شد برای رسیدن به اهداف آموزشی کتاب‌ها، با در نظر گرفتن نتایج مورد انتظار، فعالیت‌هایی برای معلمان تعریف شود.

نتایج مورد انتظار	فعالیت‌ها
با درک و دریافت مطالب درسی در قالب یک کل منسجم، انتقال مفاهیم به دانش‌آموزان با موفقیت بیشتری انجام شود.	بررسی مفاهیم آموزشی کتاب‌ها در قالب جدول‌ها و نمودارها
توانایی‌های معلم و دانش‌آموز در استفاده از روش‌های آموزش فعال و مشارکتی تقویت شود.	طراحی آموزش‌ها در قالب فعالیت‌های یاددهی-یادگیری
دانش‌آموزان به مطالب مطرح شده در این درس حساس و علاقه‌مند شوند.	طرح ارتباطات بین مفاهیم درسی با زندگی واقعی و بیان مصداق‌های آن به‌طور مستمر
مشارکت والدین علاقه‌مند جلب شود.	اطلاع‌رسانی دقیق و مستمر در مورد برنامه‌ها و اهداف آموزشی به والدین

برنامه‌ای که برای این دوره پیش‌بینی شده است، شامل بازدیدها و دوره‌ی درس‌هاست. در صورت نبود امکان بازدیدها، مراجعه به سایت‌های محل‌های مزبور پیش‌بینی شده است. دوره‌ی درس‌ها در هنگام بازدیدها یا مشاهده‌ی سایت‌های مربوطه نیز می‌تواند انجام شود.

مرور مقرراتی که لازم است در حین بازدید رعایت شود و مشاهده‌ی سایت مراکز مورد بازدید، قبل از رفتن به محل مورد نظر، همراه با توضیحات معلم، می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند از زمان حضور در محل استفاده‌ی بیشتری کنند. پس از بازگشت از بازدیدها، دانش‌آموزان می‌توانند درباره‌ی تجربه‌های خود از مشاهداتشان گفت‌وگو کنند.

در شکل‌گیری هویت و فرهنگ در ذهن دانش‌آموزان و تمرین مهارت‌های اجتماعی با مشارکت آن‌ها در انجام امور مربوط به جشن‌ها صحبت شد. با والدینی که مایل به همکاری بودند نیز جلسه‌ی دیگری برگزار شد. همچنین، درباره‌ی برنامه‌ی آموزشی فروردین و اردیبهشت توضیح داده شد. در مورد محل‌های مورد بازدید و همکاری والدین در اجرای بازدیدها صحبت شد.

در مورد توصیه‌نامه‌ی تعطیلات کاملاً توضیح داده شد و برای جلب توجه و ایجاد انگیزه برای همکاری دانش‌آموزان تلاش شد. همچنین، به دانش‌آموزان اعلام شد معلم هم این توصیه‌نامه را مدنظر خواهد داشت و مشاهدات و تجربه‌های خود را در اختیار کلاس خواهد گذاشت. در جلسه‌ی والدین که قبل از مراسم پایان سال برگزار شد، در مورد اهمیت برگزاری جشن‌ها و تأثیر آن

کنجکاو در مورد نظام اجتماعی. در یک طرف حیات مدرسه دوره‌های تحول تاریخ بشری به نمایش گذاشته شدند. دوره‌ها از زندگی انسان ابتدایی تا زمان حاضر در ایران، با فاصله‌های معین نام‌گذاری شدند و در طول یک هفته، دانش‌آموزان پایه‌های سوم تا ششم، مطلب، عکس و پوسته‌های مرتبط با دوره‌ها را روی دیوارها نصب کردند و اشیاء و کارهای دستی خود را در محل‌های مورد نظر قرار دادند.

۳. ارائه برنامه آموزشی ماه فروردین

پایه سوم / برنامه‌ی فروردین‌ماه

برنامه‌ی آموزشی این ماه برای چهار جلسه پیش‌بینی و طراحی شد.

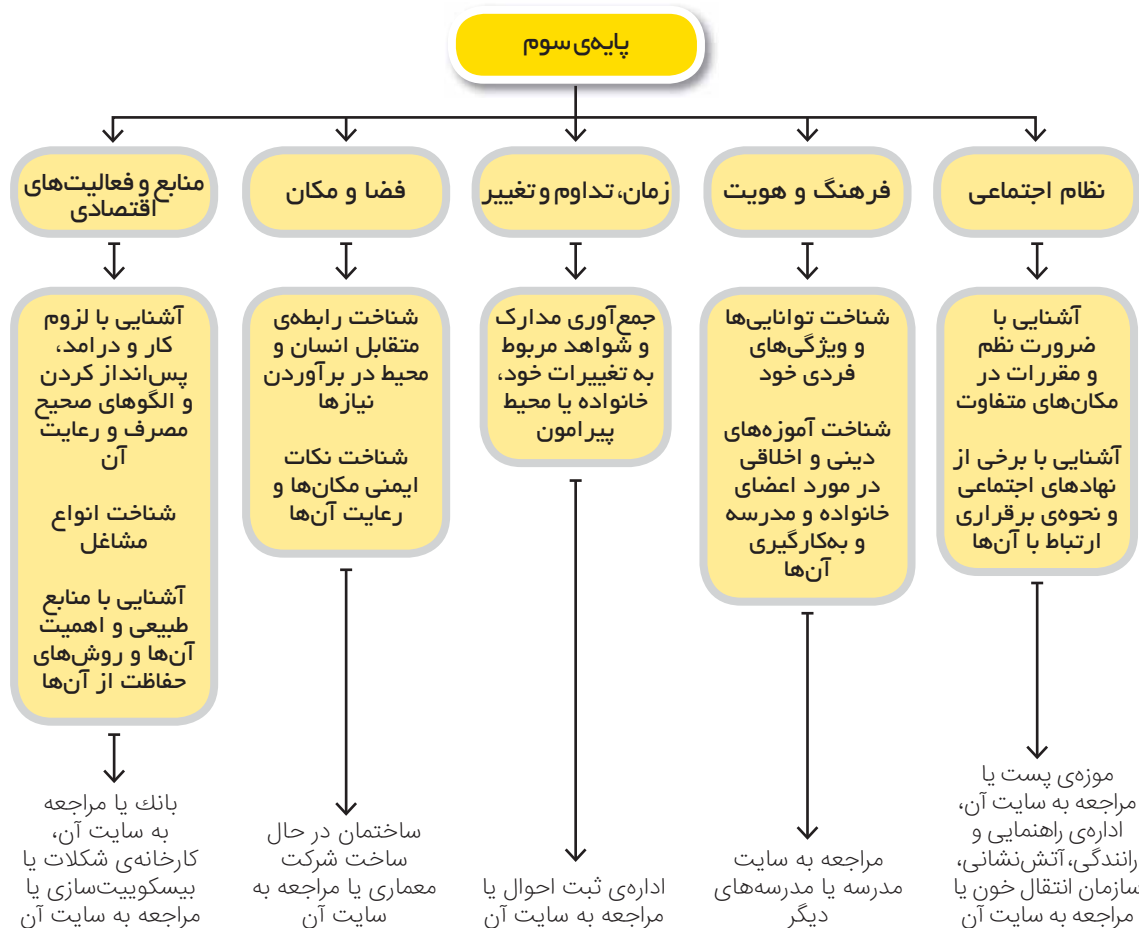
می‌خواهد درباره‌ی مواردی که به نظرش اسراف آمده‌اند، صحبت کند؟ چه کسی می‌خواهد درباره‌ی عیدی‌هایی که گرفته و کارهایی که با آن‌ها کرده است صحبت کند؟ چه کسی می‌خواهد درباره‌ی آنچه درباره‌ی مدرسه‌های دیگر شنیده است صحبت کند؟

جلسه‌ی دوم: ارائه‌ی مطالب و مستندات (عکس، نقشه، فیلم و کتاب) توسط دانش‌آموزان و ارائه‌ی سررسیدها و توضیح درباره‌ی آن‌ها توسط دانش‌آموزان داوطلب.

جلسه‌ی سوم: گفت‌وگو و دوره‌ی فصل اول کتاب همراه با ارزشیابی شفاهی با مخاطب قرار دادن دانش‌آموزانی که در بحث‌ها کمتر مشارکت می‌کنند.

جلسه‌ی چهارم: گفت‌وگو و دوره‌ی فصل دوم کتاب، همراه با ارزشیابی شفاهی و مخاطب قرار دادن دانش‌آموزانی که در بحث‌ها کمتر مشارکت دارند.

جلسه‌ی اول: گفت‌وگو درباره‌ی تعطیلات با سؤالات جهت‌دهنده‌ی معلم به سوی مفاهیم درسی. معلم هم طبق قولی که داده است، به استناد دیده‌ها و شنیده‌ها، خواندن کتاب و دیدن فیلم در مورد هر سؤال، از تجربه‌های خود در طول تعطیلات صحبت و اطلاعات جذاب و جدیدی ارائه می‌کند. چه کسی می‌خواهد درباره‌ی آب و هوای محل‌هایی که تعطیلات را در آن گذرانده است صحبت کند؟ چه کسی می‌خواهد درباره‌ی منظم بودن خودش و رعایت مقررات و همکاری با دیگران در تعطیلات صحبت کند؟ چه کسی می‌خواهد درباره‌ی دوستان جدیدی که پیدا کرده است صحبت کند؟ چه کسی می‌خواهد درباره‌ی اقوام خود و تغییراتی که در آن‌ها دیده است صحبت کند؟ چه کسی می‌خواهد درباره‌ی انواع خانه‌هایی که دیده است صحبت کند؟ چه کسی می‌خواهد درباره‌ی شغل‌های جدیدی که با آن‌ها برخورد کرده است صحبت کند؟ چه کسی

۴. برنامه‌های بازدیدهای پیشنهادی و جایگزین

پایه چهارم / برنامه‌ی فروردین‌ماه

برنامه‌ی آموزشی این ماه برای شش جلسه پیش‌بینی و طراحی شد.

آن‌ها توسط دانش‌آموزان داوطلب.

جلسه‌ی سوم: گفت‌وگو و دوره‌ی فصل اول کتاب، همراه با ارزشیابی شفاهی و با مخاطب قرار دادن دانش‌آموزانی که در بحث‌ها کمتر مشارکت دارند.

جلسه‌ی چهارم: گفت‌وگو و دوره‌ی فصل دوم کتاب، همراه با ارزشیابی شفاهی، با مخاطب قرار دادن دانش‌آموزانی که در بحث‌ها کمتر مشارکت دارند.

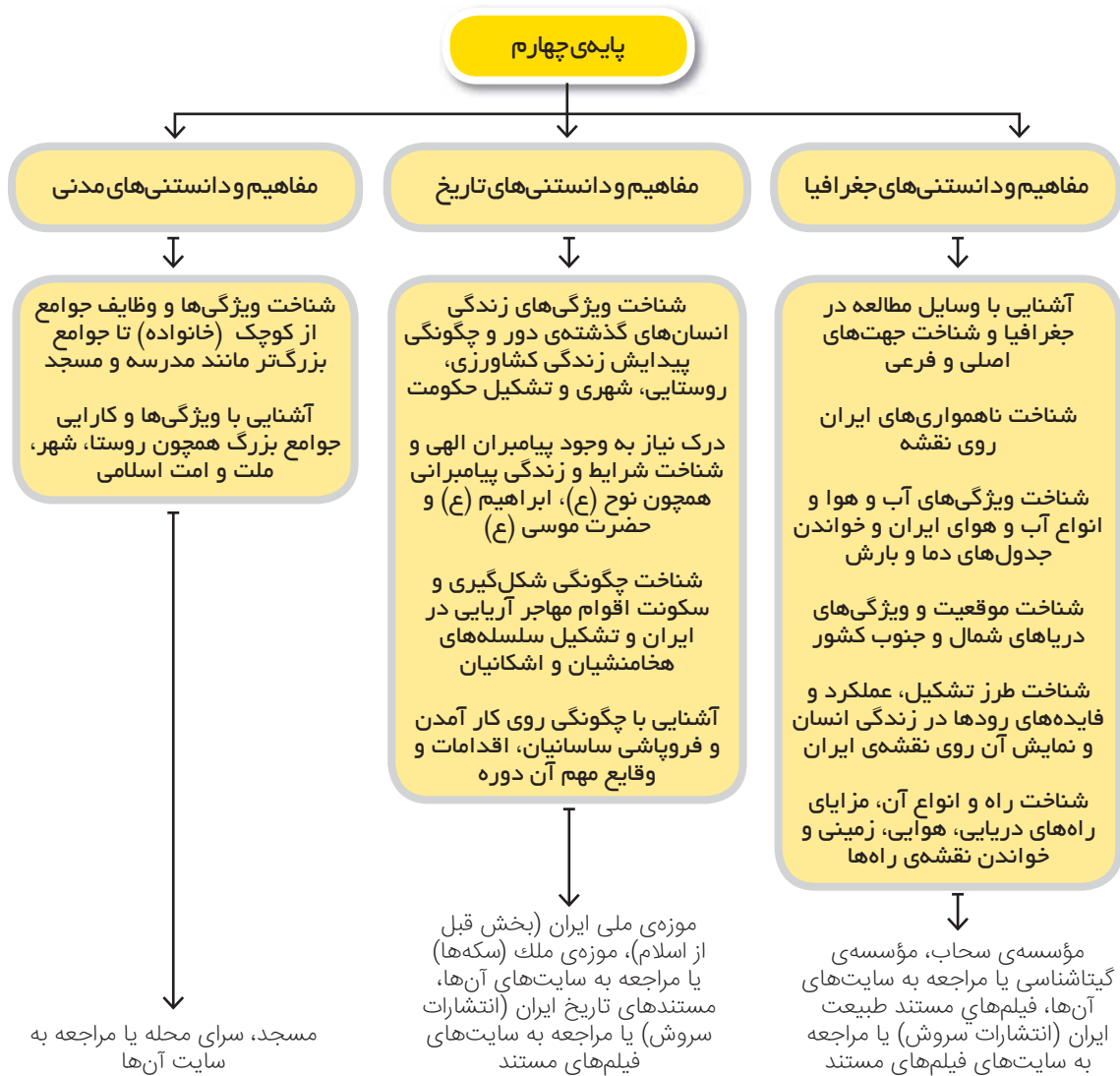
جلسه‌ی پنجم: ارزشیابی کتبی. استفاده از جدول تجزیه و تحلیل ارزشیابی، برای پیدا کردن سؤالاتی که دانش‌آموزان در پاسخ‌دهی به آن‌ها مشکل دارند.

جلسه‌ی ششم: بحث و گفت‌وگو درباره‌ی سؤالاتی که دانش‌آموزان در پاسخ‌دهی به آن‌ها مشکل داشتند.

جلسه‌ی اول: گفت‌وگو درباره‌ی تعطیلات، با جهت‌دهی معلم به سوی مفاهیم درسی. علاوه بر سؤالات پایه‌ی قبلی، معلم هم طبق قولی که داده است، به استناد دیده‌ها و شنیده‌ها، خواندن کتاب، دیدن فیلم و ... در مورد هر سؤال از تجربه‌های خود در طول تعطیلات صحبت و اطلاعات جذاب و جدیدی ارائه می‌کند. چه کسی در ارتباط با جهت‌های اصلی و فرعی جغرافیایی با موردی برخورد کرده است؟ چه کسی در ارتباط با رود، دریا، کوه، قله، جلگه، دشت و پدیده‌های طبیعی دیگر با نکته‌ی تازه‌ای برخورد کرده است؟ چه کسی در ارتباط با راه‌ها (زمینی، هوایی و دریایی) با مورد تازه‌ای برخورد کرده است؟ چه کسی در ارتباط با زندگی روستایی و زندگی شهری با موردی برخورد کرده است؟

جلسه‌ی دوم: ارائه‌ی مطالب و مستندات (عکس، نقشه، فیلم و کتاب) توسط دانش‌آموزان و ارائه‌ی سررسیدها و توضیح درباره‌ی

۴. برنامه‌های بازدید‌های پیشنهادی و جایگزین

پایه پنجم / برنامه‌ی فروردین‌ماه

برنامه‌ی آموزشی این ماه برای شش جلسه پیش‌بینی و طراحی شد.

جلسه اول: گفت‌وگو درباره‌ی تعطیلات، باسؤالات جهت‌دهنده‌ی معلم به سوی مفاهیم درسی، علاوه بر سؤالات پایه‌های قبلی. معلم هم طبق قولی که داده است، به استناد دیده‌ها و شنیده‌ها، خواندن کتاب و دیدن فیلم در مورد هر سؤال، از تجربه‌های خود در طول تعطیلات صحبت و اطلاعات جذاب و جدیدی ارائه می‌کند. چه کسی در مورد وضعیت کشاورزی، دام‌پروری و منابع انرژی ایران مطلب تازه‌ای شنیده است و می‌خواهد برای کلاس بگوید؟ چه کسی در مورد صنایع مصرفی و صنایع مادر ایران مطلب تازه‌ای شنیده است و می‌خواهد برای کلاس بگوید؟ چه کسی در مورد کشورهای همسایه‌ی ایران مطلب تازه‌ای شنیده است و می‌خواهد برای کلاس بگوید؟ چه کسی در مورد قاره‌ها، اقیانوس‌ها، خط استوا، مدارها، نصف‌النهار، نیم کره، حرکت‌های کره‌ی زمین (چرخشی و انتقالی) مطلب تازه‌ای شنیده است و می‌خواهد برای کلاس بگوید؟

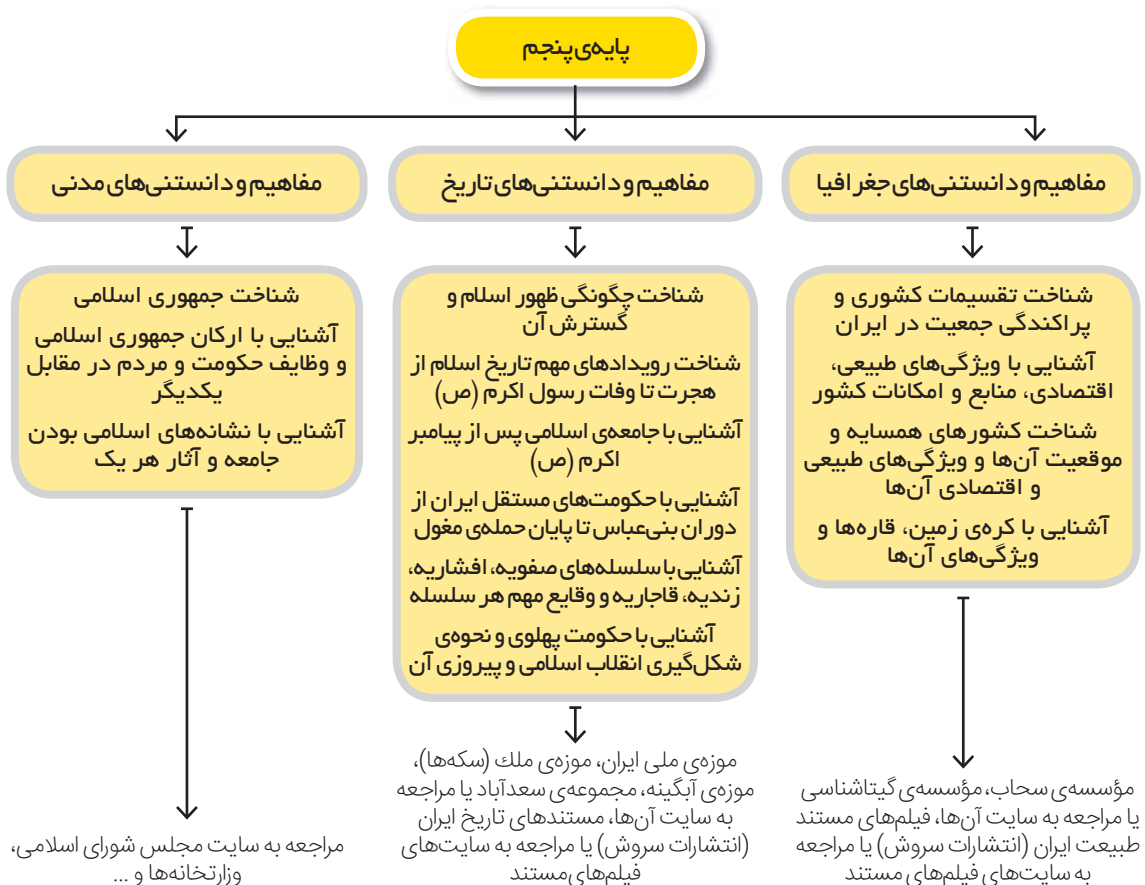
جلسه دوم: ارائه‌ی مطالب و مستندات (عکس، نقشه، فیلم و کتاب) توسط دانش‌آموزان و ارائه‌ی سررسیدها و توضیح درباره‌ی آن‌ها توسط دانش‌آموزان داوطلب.

جلسه سوم: گفت‌وگو و دوره‌ی فصل اول کتاب، همراه با ارزشیابی شفاهی، با مخاطب قرار دادن دانش‌آموزانی که در بحث‌ها کمتر مشارکت دارند.

جلسه چهارم: گفت‌وگو و دوره‌ی فصل دوم کتاب، همراه با ارزشیابی شفاهی، با مخاطب قرار دادن دانش‌آموزانی که در بحث‌ها کمتر مشارکت دارند.

جلسه پنجم: ارزشیابی کتبی. استفاده از جدول تجزیه و تحلیل ارزشیابی برای پیدا کردن سؤالاتی که دانش‌آموزان در پاسخ‌دهی به آن‌ها مشکل داشته‌اند.

جلسه ششم: بحث و گفت‌وگو درباره‌ی سؤالاتی که دانش‌آموزان در پاسخ‌دهی به آن‌ها مشکل داشته‌اند.

پایه ششم

پایه ششم / برنامه‌ی فروردین‌ماه

برنامه‌ی آموزشی این ماه برای شش جلسه پیش‌بینی و طراحی شد.

- جلسه اول:** گفت‌وگو درباره‌ی تعطیلات، با جهت‌دهی معلم به سوی مفاهیم درسی، علاوه بر سؤالات پایه‌های قبلی. معلم هم طبق قولی که داده است، به استناد دیده‌ها و شنیده‌ها، خواندن کتاب و دیدن فیلم در مورد هر سؤال، از تجربه‌های خود در طول تعطیلات صحبت و اطلاعات جذاب و جدیدی ارائه می‌کند. چه کسی می‌خواهد درباره‌ی برنامه‌ریزی روزانه و اوقات فراغت خود در روزهای تعطیل برای کلاس صحبت کند؟ چه کسی می‌خواهد درباره‌ی رابطه‌ی دوستی جدیدی که با توجه به ملاک‌های صحیح پیدا کرده است، برای کلاس صحبت کند؟ چه کسی به مناطق کشاورزی سفر کرده است و می‌خواهد در مورد عوامل طبیعی و انسانی مؤثر در کشاورزی و محصولات کشاورزی برای کلاس صحبت کند؟ چه کسی به مناطق ساحلی سفر کرده است و می‌خواهد درباره‌ی استفاده‌هایی که از دریا می‌شود، خطراتی که دریا و موجودات داخل آن را تهدید می‌کند و نحوه‌ی حفاظت از دریا، برای کلاس صحبت کند؟ چه کسی به مناطق مرزی سفر کرده است و می‌خواهد در مورد شرایط زندگی در آنجا و رابطه‌ی آن‌ها با کشورهای همسایه برای کلاس صحبت کند؟ چه
- کسی می‌خواهد درباره‌ی مواد اولیه و نحوه‌ی تهیه‌ی لباس‌هایی که در تعطیلات دیده است برای کلاس صحبت کند؟
- جلسه دوم:** ارائه‌ی مطالب و مستندات (عکس، نقشه، فیلم و کتاب) توسط دانش‌آموزان و ارائه‌ی سرسیدها و توضیح درباره‌ی آن‌ها توسط دانش‌آموزان داوطلب.
- جلسه سوم:** گفت‌وگو و دوره‌ی فصل اول کتاب، همراه با ارزشیابی شفاهی، با مخاطب قرار دادن دانش‌آموزانی که در بحث‌ها کمتر مشارکت دارند.
- جلسه چهارم:** گفت‌وگو و دوره‌ی فصل دوم کتاب، همراه با ارزشیابی شفاهی، با مخاطب قرار دادن دانش‌آموزانی که در بحث‌ها کمتر مشارکت دارند.
- جلسه پنجم:** ارزشیابی کتبی. استفاده از جدول تجزیه و تحلیل ارزشیابی برای پیدا کردن سؤالاتی که دانش‌آموزان در پاسخ‌دهی به آن‌ها مشکل داشته‌اند.
- جلسه ششم:** بحث و گفت‌وگو درباره‌ی سؤالاتی که دانش‌آموزان در پاسخ‌دهی به آن‌ها مشکل داشته‌اند.

تصویر صفحه سایت موسسه جغرافیایی سبحاب

۵. جدول مرور درس‌ها

پایه	فروردین		اردیبهشت	
	هفته‌ی سوم	هفته‌ی چهارم	هفته‌ی اول	هفته‌ی دوم
سوم	دوره‌ی فصل‌های ۱-۲	دوره‌ی فصل‌های ۳-۴	دوره‌ی فصل‌های ۵-۶	دوره‌ی فصل‌های ۷
چهارم	دوره‌ی فصل‌های ۱-۲	دوره‌ی فصل‌های ۳-۴	دوره‌ی فصل‌های ۵	دوره‌ی فصل‌های ۶
پنجم	دوره‌ی فصل‌های ۱-۲	دوره‌ی فصل‌های ۳	دوره‌ی فصل‌های ۴	دوره‌ی فصل‌های ۵
ششم	دوره‌ی فصل‌های ۱-۲-۳	دوره‌ی فصل‌های ۴-۵-۶	دوره‌ی فصل‌های ۷-۸-۹	دوره‌ی فصل‌های ۱۰-۱۱-۱۲

سلام بر شناخت آثار هنری ایران

منحصربه‌فردند. به دلیل زیبایی، ظرافت و مهارت ساخت نمونه‌های هنری ایرانی، فضاهایی را به نمایش این آثار اختصاص داده‌اند. بنابراین، ما مسئولیت بزرگی در قبال شناخت، حفظ و تداوم این هنرها داریم و باید در این مسیر بکوشیم.

شناخت کودکان از ویژگی‌های هنر معماری ایران و آشنایی با آثار شاخص آن ضرورت دارد و معلم هنر می‌تواند با معرفی بناهای تاریخی خاص، بر بناهای منطقه‌ی خدمت خود تأکید کند. در استان‌های کشور عزیزمان ایران آثار متنوع معماری از دوره‌های گوناگون باقی مانده‌اند که بسیاری از آن‌ها از نظر جهانی ارزش بسیار دارند. بازدید از مکان‌های تاریخی منطقه و ارائه‌ی اطلاعات مناسب در زمینه‌ی ساخت و کاربرد بنا، شناخت بهتری از اهمیت معماری و تزئینات آن ایجاد می‌کند. بسیاری از هنرهای ایرانی به معماری وابسته‌اند و برای تزئین سطوح به کار رفته‌اند؛ از جمله حجاری، آجر کاری، گچبری، کاشی‌کاری و آئینه‌کاری. آثار بسیار ارزشمند نقاشی و خوش‌نویسی، به‌خصوص در دوره‌ی اسلامی، دو نمونه از هنرهای ایرانی هستند که زینت‌بخش بسیاری از موزه‌های داخل و خارج از کشورند. ارائه‌ی نمونه‌های این آثار، نه‌تنها دید کودکان را از نظر زیباشناسی تربیت می‌کند، بلکه ممکن است آن‌ها را

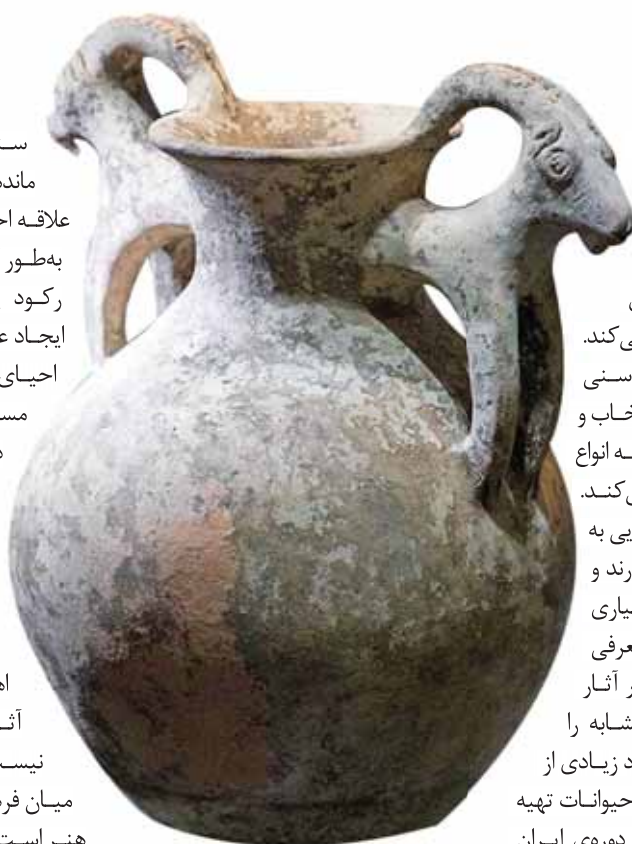
شناخت میراث فرهنگی غنی ایران که در طول تاریخ به دست آمده است، به شکل‌گیری شخصیت کودکان و شناخت جایگاهشان در جهان کمک می‌کند. این شناخت نه‌تنها از نظر انجام فعالیت‌های هنری مؤثر است، بلکه از لحاظ شناخت ارزش‌های مادی و فرهنگی آثار هنری نیز اهمیت دارد. کودکان امروز باید بیاموزند که وظیفه‌ی حفظ و تداوم ارزش‌های فرهنگی و تاریخی را به عهده دارند.

معلم هنر برای آشنا کردن کودکان با تاریخچه، انواع و روش تهیه‌ی آثار هنری باید اطلاعات کافی در اختیار داشته باشد و این اطلاعات را از منابع مختلف و معتبر تهیه کند. بازدید از موزه‌ها و استفاده از اطلاعاتی که در مورد قدمت، جنس، روش ساخت یا ویژگی‌های خاص آثار هنری ارائه می‌دهند، خواندن مقالات و کتاب‌هایی درباره‌ی هنر ایران و اطلاعات سایت‌های اینترنتی در این زمینه مفیدند. معلم دوره‌ی ابتدایی باید انواع هنرهای ایرانی را بشناسد و در زمینه‌ی روش ساخت آن‌ها اطلاعاتی جمع‌آوری و نمونه‌های شاخص آثار هنری را به کودکان معرفی کند. هنرهای ایرانی از معماری گرفته تا ساخت اشیای کوچک مانند عطردان‌های شیشه‌ای، ویژگی‌های فرهنگی خاصی را نمایان می‌کنند که در جهان

به این هنرها علاقه‌مند کند تا در آینده هنرمندان جدید در این عرصه پدید آیند. بر این اساس، معرفی و بیان اهمیت آثار هنری فلزی دوره‌های تاریخی، مانند زینت‌آلات، کمربند، خنجر، شمشیر، کلاهخود، دهانه‌ی اسب، ابزار، عودسوز، پایه‌ی شمعدان، قفل، لیوان، ظروف متنوع، صندوق و انواع اشیای فلزی که پیش و پس از اسلام ساخته شده‌اند، ضروری است؛ همچنان که روش‌های ساخت اشیای چوبی در ایران بسیار متنوع هستند و کودکان باید در زمینه‌ی مثبت‌کاری،

معرق‌کاری و خاتم‌کاری اطلاعاتی کسب کنند. بازدید از آثار موزه‌ها یا کارگاه ساخت آثار هنری در هر منطقه، تأثیرگذاری این آموزش‌ها را دو چندان می‌کند. معلم متناسب با گروه سنی کودکان، آثار مناسب را انتخاب و معرفی و توجه کودکان را به انواع هنرهای ایرانی جلب می‌کند. کودکان سه پایه‌ی اول ابتدایی به حیوانات علاقه‌ی زیادی دارند و معلم می‌تواند از این راه بسیاری از آثار هنری را به آن‌ها معرفی کند و از ایشان بخواهد در آثار هنری ایران نمونه‌های مشابه را جست‌وجو کنند. زیرا تعداد زیادی از آثار هنری براساس طرح حیوانات تهیه شده‌اند؛ مانند وزنه‌های دوره‌ی ایران باستان که به شکل سرشیر یا بدن اردک ساخته شده‌اند. در میان آثار هنری ایران، اشیای بسیاری به شکل حیوانات دیده می‌شوند؛ مانند ظروف سفالین شمال کشور که قدمت زیادی دارند یا بعضی از قفل‌ها و سرمه‌دان‌های دوره‌ی اسلامی که به شکل شیر یا پرنده ساخته شده‌اند. طرح حیوانات روی بسیاری از ظروف نقاشی رسم شده یا روی گلیم‌ها هم بافته شده است. معلم می‌تواند توجه کودکان را به انتخاب موضوع برای تهیه‌ی آثار هنری جلب و ذهن آن‌ها را به خلاقیت پیشینیان ما در طراحی و ساخت آثار معطوف کند. به این ترتیب، کودکان برای انجام فعالیت‌های هنری، نه تنها از پدیده‌های طبیعت، بلکه از نمونه‌های متنوع آثار هنری ایرانی نیز الهام می‌گیرند. یکی از روش‌های شناساندن آثار هنری به کودکان دوره‌ی ابتدایی، جلب توجه آن‌ها به ویژگی‌هایی است که برایشان آشنا تر است. برای کودکان جالب توجه است که بدانند ساخت چرخ سفالگری برای تهیه‌ی

سنتی مناطق را که امروزه مهجور مانده‌اند، می‌توان با ایجاد شناخت و علاقه احیا و پاس‌داری کرد. به‌طور کلی، یکی از معضلات حاضر، رکود یا جمود برخی هنرهاست. ایجاد علاقه و انگیزه در کودکان برای احیای چنین هنرهایی، یکی از مسئولیت‌های معلمان هنر است. در سه پایه‌ی دوم دوره‌ی ابتدایی که دانش‌آموزان به انتخاب رشته‌ی تحصیلی در دوره‌ی بعدی نزدیک می‌شوند، معلم می‌تواند با معرفی این هنرها در این زمینه گام مؤثری بردارد. اهمیت و ضرورت شناخت هنر و آثار هنری ایران بر کسی پوشیده نیست، ولی نکته‌ی مهم ایجاد ارتباط میان فرهنگ و آثار هنری در کلاس‌های هنر است تا کودکان دریابند که هر یک از نمونه‌های کهن یا امروزی از فرهنگ ارزشمندی برگرفته شده‌اند که دید خاصی نسبت به زندگی را ارائه می‌دهد. آثار هنر ایران همواره در جهت اعتلای انسان ساخته شده و ارزش‌های انسانی و دینی را پاس داشته‌اند. در این رویکرد هنری، تمامی مظاهر زندگی با زیبایی تمام آراسته می‌شده و ظرافت و زیبایی را در جامعه گسترش می‌دهد. از گنبد فیروزه‌ای که در پهنه‌ی کویر می‌درخشد یا ترازویی که با آن اجناس را وزن می‌کرده‌اند و در جعبه‌ای بسیار زیبا قرار می‌دادند گرفته تا قالی و سجاده‌ای که با طرحی از زیبایی بهشت یافته شده یا قلمدان زیرلاکی یک خوش‌نویس و ظروفی که به‌صورت روزمره از آن‌ها استفاده می‌شده، همه در نهایت زیبایی و ظرافت طراحی و اجرا شده‌اند. بنابراین، معلم هنر با تأکید بر شناخت آثار هنری زمینه‌ی تداوم فرهنگ غنی و اصیل ایرانی را فراهم می‌کند.

ظروف سفالی یا بافت قالی، برای اولین بار در ایران انجام شده است. در سراسر ایران، انواع فرش‌های دست‌بافت از جمله قالی، گلیم، جاجیم و ورنی بافته می‌شوند. معلم می‌تواند توجه کودکان را به این نمونه‌ها جلب کند و از آن‌ها بخواهد به انواع فرش‌هایی که در محیط زندگی آن‌ها تهیه یا استفاده می‌شوند، دقت کنند. همچنین، در مورد روش تهیه‌ی مواد مورد نیاز، روش بافت، نقش‌ها و رنگ‌ها کنجکاوی و نمونه‌های متنوع را با هم مقایسه کنند. لازم است معلم توجه کودکان را به این مورد جلب کند که فرش علاوه بر کاربردش، یک اثر هنری است و دیگران این هنر را از ایرانیان آموخته‌اند. با توجه به اینکه در مناطق گوناگون ایران هنرهای دستی متنوعی وجود دارند، معلمان هنر می‌توانند در زمینه‌ی آشنایی کودکان با این هنرها و ایجاد علاقه به یادگیری آن‌ها تلاش کنند. از جمله انواع سوزن‌دوزی و قلاب‌دوزی

آشنایی ماهی و تئیس درس

بسیاری از درس‌های دوره‌ی ابتدایی با روش‌های تلفیقی یا تدریس یکپارچه جذابیتی بی‌نظیر می‌یابند. با این روش‌ها، کودکان از یادگیرندگان عادی به یادگیرندگان فعال تبدیل می‌شوند. به‌طور غیرمستقیم به مشاهده و کاوش و استنتاج می‌پردازند، روش‌های آن را می‌آموزند و هر کدام، به فراخور گرایش ذاتی و هوشی خود، به روش‌های خلاقانه در کاوش و کشف و مشاهده می‌رسند.

آشنایی با اولین گروه مهره‌داران (ماهی‌ها)

زمان اجرا: اسفندماه ۱۳۹۶

زمان لازم: یک جلسه‌ی سه ساعته‌ی اردوی خارج از مدرسه، سه جلسه‌ی ۴۵ دقیقه‌ای در کلاس

روش اجرا: جمع‌آوری اطلاعات به صورت فردی و گروهی
پایه‌ی تحصیلی: سوم

ابزارهای لازم: کاغذ، قلم، رایانه برای جست‌وجوی اطلاعات، کتاب‌های مرجع درس‌های مرتبط با فعالیت: ریاضیات، مطالعات اجتماعی، علوم تجربی، مهارت‌های زندگی، هنر، هدیه‌های آسمانی

شرح مراحل اجرای فعالیت

نویسندگان درس «اولین گروه مهره‌داران» یعنی «ماهی‌ها» فرارسیده بود. برای ایجاد انگیزه‌ای که شوق یادگیری را در دانش‌آموزان بیدار کند، باید طرحی آماده می‌کردم. پس از مدتی فکر کردن روی چند طرح، تصمیم گرفتم قبل از تدریس درس مهره‌داران و طبقه‌بندی آن‌ها، اردویی ترتیب دهم تا بچه‌ها برای آکواریوم مدرسه ماهی بخرند. مقصد بازدید مراکز فروش ماهی در خیابان نواب تهران بود. قبل از رفتن، موضوع را با بچه‌ها در میان گذاشتم. برای آن‌ها بسیار هیجان‌انگیز بود که خودشان ماهی را انتخاب کنند. این هیجان بستری را برایم فراهم کرد تا بتوانم از جنبه‌های دیگر هم موضوع را بررسی کنم. به بچه‌ها یادآور شدم، بودجه‌ای که مدرسه برای خرید ماهی در اختیار کلاس علوم قرار داده محدود است و بهتر است قبل از رفتن، در مورد نوع ماهی‌هایی که می‌خواهیم بخریم اطلاعاتی جمع کنیم. بچه‌ها گروه‌بندی شدند و در یک جلسه‌ی کلاس علوم

اطلاعات جمع کردند. اطلاعاتی که به دست آوردند، با توجه به قیمت ماهی‌ها، آن‌ها را به یک اتفاق نظر مبنی بر خرید ماهی مخصوص آب شیرین رساند. با اینکه ماهی‌های آب شور برای بچه‌ها بسیار زیباتر بودند، ولی بودجه باعث شد چنین تصمیمی بگیرند. اینکه توانستند به دلیل محدود بودن بودجه از چیزی که بیشتر مورد علاقه‌شان بود صرف‌نظر کنند، از اهداف مهم ارزش‌های زندگی است. برای جلسه‌ی بعد، قرار شد با توجه به بودجه و اندازه‌ی آکواریوم، اطلاعاتی مبنی بر اینکه کدام نوع ماهی مناسب است تهیه کنند. بعضی از بچه‌ها از سایت‌های اینترنتی استفاده کردند و بعضی از کتاب‌های موجود. یکی از بچه‌ها تصمیم گرفت با پدرش صحبت کند که در این باره تخصص داشت. پی بردن به این موضوع که تنها راه جمع‌آوری اطلاعات، سایت‌های اینترنتی نیست، از اهداف مهم کتاب علوم

کشیدن نقاشی نیز محرک بسیار خوبی برای افزایش خلاقیت بچه‌هاست. حالا هر روز مسئولانه به ماهی‌ها سر می‌زنند و غذایشان را به موقع می‌دهند. مراقب بودن و مسئولانه رفتار کردن از مهم‌ترین ارزش‌های زندگی هستند. «ممکن است بی‌رحمانه به نظر برسد که به خاطر علم، میمون‌ها و حتی موش‌های جوان را در شرایطی پرورش دهیم که نتوانند آزادانه با هم‌سالان خود بازی کنند، اما اگر این کار بی‌رحمانه است، پس ما در مورد عمل «طبیعی» فعلی خود چه می‌توانیم بگوییم که به خاطر محافظت بچه‌ها و آموزش، آن‌ها را از بازی آزاد با بچه‌های دیگر محروم می‌کنیم؟ این عمل نیز به‌طور مسلم بی‌رحمانه و خطرناک است.»^۱

پی‌نوشت

۱. پیتر گری. یادگیری آزاد. ترجمه‌ی مهدی غلامی. انتشارات شریف. ۱۳۹۷.

دقت کنند و آن‌ها را با شکل خیابان‌ها و خانه‌های محله‌ی خود مقایسه کنند. به خاطر مشاهده‌ی دقیق، فضای گفت‌وگو باز شد و از دلیل تغییر شکل خیابان‌ها و خانه‌ها و چرایی تبدیل شدن خانه‌های ویلایی به آپارتمانی، و تغییر شرایط جوی به دلیل وجود ساختمان‌های بلند پرسیدند و بحث کردند. بحث درباره‌ی این سؤالات، نقد پاسخ‌های یکدیگر و رسیدن به نتیجه‌ای مشخص و مشترک، از اهداف درس علوم اجتماعی است. تقویت مشاهده و همراهی آن‌ها در این مسیر نیز از اهداف بسیار مهم درس علوم است. بعد از خریدن ماهی‌ها به مدرسه آمدیم و آن‌ها را به درون آکواریوم انداختیم. از بچه‌ها خواستم گزارش خود را از اتفاقات امروز بنویسند و اگر توانستند، از یکی از لحظه‌هایی که هیجان‌زده‌تر شده‌اند، نقاشی بکشند. ثبت گزارش، خلاصه‌نویسی و نوشتن نکات مهم از اهداف مهم کتاب فارسی است.

است. خواندن و نوشتن مطالب مهم باعث شد بچه‌ها ناخواسته در زمینه‌ی ادبیات فارسی (روان‌خوانی، نگارش، صحیح‌نویسی و خلاصه‌نویسی) تمرین کنند. حالا این سؤال مطرح بود که با توجه به نوع ماهی‌ها و مقدار پول در اختیار، بهترین انتخاب چیست؟ درس ریاضی به کمکمان آمد؛ جمع و تفریق و ضرب. آن‌قدر درگیر حساب و کتاب و پیدا کردن قیمت ماهی و مقایسه‌ی قیمت‌ها با مقدار پولشان شده بودند که به نظرم آمد شاید مشابه این درگیری کمتر در کلاس درس ریاضی اتفاق بیفتد! یکی از گروه‌ها پیشنهاد کرد مبلغی از پول را کنار بگذارند و در آخر خرید به یک چایخانه بروند و دور هم چای بنوشند. تجربه‌ی کنار هم بودن و به تصمیمات یکدیگر احترام گذاشتن و تعامل و ارتباط با دیگران از اهداف مهم درس اجتماعی است. حین حرکت در مسیر، از بچه‌ها خواستم به شکل خیابان‌ها و خانه‌ها

ارزشیابی در خدمت یادگیری

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
مطالعات اجتماعی در پایه‌ی ششم

بخشی از اطلاعات لازم در خصوص وضعیت یادگیری دانش‌آموزان در پایه‌ی ششم از طریق آزمون‌های هماهنگ منطقه‌ای جمع‌آوری می‌شود. از این رو، ارزشیابی از یادگیری‌های دانش‌آموزان در این پایه و ویژگی‌های خاصی دارد که باید مورد توجه قرار گیرد. در این نوشته، چگونگی ارزشیابی در طول سال تحصیلی و پایان آن و ویژگی‌های آزمون پایانی درس مطالعات اجتماعی بیان شده است.

نکات قابل توجه در طراحی سؤالات آزمون‌های پایانی پایه‌ی ششم

- به جای سؤال از اطلاعات به خاطر سپرده شده‌ی دانش‌آموزان، اطلاعات لازم به آن‌ها داده شود و با سؤالات مناسب زمینه‌ی تجزیه و تحلیل اطلاعات داده شده، استنباط و ادراک از اطلاعات مذکور فراهم شود.

- دانش‌آموزان در موقعیت‌های فرضی قرار گیرند و به سؤالات مطرح شده در آن مورد پاسخ دهند؛ سؤالاتی که مثلاً ممکن است نیازمند تصمیم‌گیری به جای شخصیت‌های موجود در آن موقعیت باشند یا ...

- پاسخ‌گویی به سؤالات مستلزم برقراری ارتباط بین مفاهیم عنوان شده و استنباط و نتیجه‌گیری از آن‌ها باشد. - پاسخ‌گویی به سؤالات مستلزم درک و تشخیص شرایط موجود و پیش‌بینی نتایج و پیامدهای آن‌ها باشد.

- دانش‌آموزان برای مقایسه‌ی دو موضوع یا استدلال در مورد پاسخ‌های خود، اطلاعات مطرح شده در درس را بیان کنند.

- دانش‌آموزان نظر خود را ارائه کنند و بتوانند برای دفاع از نظر خود دلایل قابل قبول ذکر کنند.

نکات کلی در مورد ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در درس مطالعات اجتماعی پایه‌ی ششم

- اگر ارزشیابی در خدمت آموزش و یادگیری باشد، نقش و جایگاه انواع ارزشیابی حفظ خواهد شد و ابزارهای متنوعی نیز در این زمینه به خدمت گرفته خواهند شد. به عبارت دیگر، ارزشیابی با برگزاری آزمون، آن هم در پایان فرایند یادگیری، مترادف نیست. با در خدمت یادگیری قرار گرفتن ارزشیابی، امکان توجه متناسب به ارزشیابی مستمر و ابزارهای متنوع آن و نیز استفاده از نتایج ارزشیابی در بهبود فرایند یادگیری هم فراهم خواهد شد.

- ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی باید با هدف‌های برنامه‌های درسی منطبق و با روش‌های یاددهی - یادگیری مورد تأکید برنامه هماهنگ باشد. از این رو، لازم است در طراحی آزمون‌ها سطوح مختلف یادگیری مورد توجه قرار گیرد تا محتوا و روش ارزشیابی تنها به سنجش محفوظات دانش‌آموزان معطوف نباشد. فعالیت‌های کتاب‌های درسی و کار، نمونه و الگوی خوبی برای طراحی آزمون‌های متناسب با اهداف درس‌ها هستند. لازم به ذکر است، ارائه‌ی سؤالات کلیشه‌ای متکی بر حافظه و سوق دادن دانش‌آموزان به استفاده از کتاب‌های تست رایج در بازار، از جمله آسیب‌های ارزشیابی‌های مرسوم هستند و مانعی جدی برای تحقق اهداف برنامه‌های درسی به شمار می‌روند.

- ارزشیابی مستمر وسیله‌ای است برای آگاهی یافتن از نقاط قوت و ضعف یادگیری دانش‌آموزان و اشکالات احتمالی تدریس معلم. به عبارت دیگر، ارزشیابی مستمر به معنای برگزاری امتحانات مکرر کتبی و شفاهی نیست و هر فعالیتی که دانش‌آموز در فرایند یادگیری انجام می‌دهد، می‌تواند فرصتی برای جمع‌آوری اطلاعات در این زمینه باشد (به‌طور مثال، بحث و گفت‌وگو، تحقیق، درست کردن مدل و ماکت و پوستر، آزمایش، و جمع‌آوری نمونه).

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در درس مطالعات اجتماعی پایه ی ششم

نسبت توجه به هدف در آزمون پایانی	نحوه ی ارزشیابی مناسب		درس های مرتبط در کتاب	اهداف اصلی	موضوع و دوره های	مهارت ها / تمرین ها
	پایانی	مستمر				
٪۲۰	*	*	۴ و ۳	۱. دانش آموزان در موقعیت های فرضی، برای تصمیم گیری در مورد مسائل، آثار و پیامدهای آن را بررسی و مراحل تصمیم گیری را رعایت می کنند و نشان می دهند.	نظام اجتماعی	(بررسی و کاوش - مشارکت - برقراری ارتباط - خلاقیت - واکنش شخصی و اظهار نظر - عدالت - جوی - حق طلایی و مسئولیت پذیری - تعاون - میهن دوستی)
	*	*	۱۴ و ۱۳	۲. دانش آموزان برنامه ی روزانه ی خود را نقد و در آن تجدیدنظر می کنند. درباره ی چگونگی گذران اوقات فراغت در محل زندگی خود اطلاعات جمع آوری و برنامه ی مناسبی برای گذران اوقات فراغت خود تنظیم می کنند.		
	*	*	۲ و ۱	۳. دانش آموزان نقش و آثار دوستی را ارزیابی می کنند و ملاکها و معیارهای عقلانی و دینی را برای انتخاب دوست به کار می گیرند و راهکارهای حفظ دوستی و حقوق متقابل دوستی را نشان می دهند.		
٪۳۰	*	*	۶ و ۵	۴. دانش آموزان عوامل طبیعی و انسانی مؤثر در کشاورزی (فضا و مکان) و پراکندگی جغرافیایی و تنوع محصولات کشاورزی در ایران را دسته بندی و رابطه ی انسان و محیط را تشریح می کنند و برای کار کشاورزی ارزش قائل می شوند.	فضا و مکان	
	*	*	۱۸ و ۱۷	۵. دانش آموزان موقعیت جغرافیایی و ویژگی های دریاها را در ایران نشان می دهند و رابطه ی انسان و دریا را در ابعاد گوناگون تشریح و لزوم حفاظت از دریاها را به عنوان یک نعمت خداوندی بیان می کنند.		
	*	*	۲۰ و ۱۹	۶. دانش آموزان ضرورت وجود مرزها و ویژگی های آن ها را شناسایی و درباره ی برخی کشورهای همسایه اطلاعاتی جمع آوری و این کشورها را با هم مقایسه می کنند.		
٪۱۵	*	*	۲۲ و ۲۱	۷. دانش آموزان علل و عوامل و شیوه های استعمارگران را برای نفوذ به ایران بررسی و درباره ی آن اظهار نظر می کنند و تلاش های مردم ایران و مبارزان با استعمار را تجزیه و تحلیل می کنند.	زمان، تداوم و تغییر	
	*	*	۲۴ و ۲۳	۸. دانش آموزان علل و عوامل دفاع مقدس و ویژگی های حماسه ی فتح خرمشهر را از طریق منابع و شواهد و مدارک بررسی می کنند و نسبت به فدراتی از شهدا و ایثارگران و دفاع از تمامیت ارضی ایران و آکنش نشان می دهند.		
	*	*	۱۴ و ۹ و ۱۱ و ۱۱ و ۲۴ و ۲۲ و ۱۵	۹. دانش آموزان تغییر و تحول و تداوم را در برخی پدیده های اجتماعی و فرهنگی مانند پوشاک و گذران اوقات فراغت شناسایی و بیان می کنند.		
٪۱۵	*	*	۱۲ و ۱۱	۱۰. دانش آموزان از طریق بررسی شواهد و مدارک، میراث فرهنگی به جای مانده از دوره ی صفویه و علل شکوفایی فرهنگ و هنر را در این دوره بررسی می کنند و به حفظ و تأثیر این آثار علاقه نشان می دهند.	فرهنگ و هویت	
	*	*	۱۰ و ۹	۱۱. دانش آموزان آثار و مفاخر دوره ی اسلامی را مطالعه و اطلاعاتی در این باره گردآوری می کنند، علل و عوامل شکوفایی علوم و فنون را در دوره ی اسلامی بیان می کنند و نسبت به مفاخر کشور خود احساس تعلق و افتخار دارند.		
	*	*	۸ و ۶ و ۴ و ۱ و ۱۴ و ۱۶ و ۱۸	۱۲. دانش آموزان لزوم رعایت آداب اخلاقی و آموزه های دینی را در مسائل مختلف (پوشاک، مصرف غذا و مصرف منابع) تجزیه و تحلیل می کنند و نسبت به رعایت این آموزه ها در زندگی تمایل نشان می دهند.		
٪۲۰	*	*	۵ و ۶ و ۷ و ۸ و ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۷ و ۱۸	۱۳. دانش آموزان انواع برخی گروه های شغلی و نقش و کار آن ها را در فعالیت های اقتصادی (کشاورزی، پوشاک و دریا شناسایی و بیان می کنند.	منابع فعالیت های اقتصادی	
	*	*	۱۸ و ۱۶ و ۸ و ۶	۱۴. دانش آموزان فرایند تولید برخی کالاها را از منبع تا مصرف شناسایی می کنند، به طور متوالی نشان می دهند و به شیوه های تصمیم گیری عاقلانه در خرید و مصرف کالاها توجه می کنند.		
	*	*	۸ و ۷	۱۵. دانش آموزان انواع منابع انرژی را شناسایی و با یکدیگر مقایسه می کنند، پراکندگی جغرافیایی برخی منابع مهم انرژی را در کشور روی نقشه معین می کنند، ضرورت های حفاظت از انرژی را به طور مستدل بیان می کنند و نسبت به مصرف بهینه حساسیت نشان می دهند.		

لطفاً برای دیدن نمونه ی استاندارد سوالات مطالعات اجتماعی پایه ی ششم به نشانی <http://www.roshdmag.ir/u/INA> مراجعه فرمایید.

میراث ماندگار نوشتن بی‌نوشتن نتوان

نوشتن یکی از راه‌های انتقال تجربه به دیگران است. در معلمی و فعالیت‌های مدرسه‌ای این هنر بیش از سایر مشاغل اهمیت دارد. همه‌ی ما لذت مطالعه‌ی تجربه‌های به‌جان زیسته‌ی دیگران را چشیده‌ایم و گاهی از تجربه‌های زندگی مدرسه‌ای معلمان بیش از آموزه‌های دانشگاهی بهره‌مند شده‌ایم. در گفت‌وگویی زیر با یکی از معلمان موفق ژاپنی، به نمونه‌هایی از تجربه‌های نوشتن اشاره شده است.

در روز دوم خرداد، در ساعت ۴ بعدازظهر، در دانشگاه ناگویا، همراه آقایان دکتر سرکار آرانی، دکتر ذکی‌پور (مترجم) و آقایان گلدان‌ساز و ناصری، با آقای ایشی کاوا به گفت‌وگو نشستیم تا از ایشان درباره‌ی نوشتن و سایر ویژگی‌های معلمی بشنویم و تأمل کنیم.

گلدان‌ساز: «ما خیلی خوش‌حالیم از اینکه خدمت آقای ایشی کاوا رسیده‌ایم. من او را با دو کتابشان، «معلم ژاپنی به مثابه‌ی مدیر» و «معلم ژاپنی به مثابه‌ی رهبر» شناختم. این کتاب‌ها روزهای زیادی با من بودند. علاوه بر اینکه کتاب‌ها را خواندم، در جلساتی با حضور معلمان در مدرسه‌ی جوادالائمه‌ی شهر یزد، بعضی از قسمت‌های آن را با یکدیگر مرور کردیم. چیزی که برای من جالب بود و در آنجا به معلمان هم توصیه کردم، کار مستندسازی ایشان تقریباً از اوایل حرفه‌ی معلمی‌اش بود.»

حشمتی: «من هم کتاب ایشان را خوانده‌ام. خیلی به من کمک کرد تا با فرایند معلم شدن در ژاپن بهتر آشنا شوم. نکته‌ی مهم این بود که در این کتاب با مراحل رشد حرفه‌ای معلمان در ضمن کار، البته در دوره‌ی ابتدایی، به خوبی آشنا شدم.»

ناصری: «من هم خیلی خوش‌حالم

که ایشان را در ژاپن می‌بینم. مرکزی که در ایران کتاب‌های ایشان را ترجمه کرده است، آن را به نحو بسیار مطلوبی در بین معلمان و مدیران مدرسه‌ها توزیع می‌کند.»

ایشی کاوا: «من در دوران خدمت، زمانی که داشتم این یادداشت‌ها را می‌نوشتم، آن‌ها را برای خودم می‌نوشتم. البته بعداً آن‌ها را جمع و سعی کردم هرچه به ذهنم می‌رسد اضافه کنم. حاصلش شد دو جلد کتابی که شما به آن‌ها اشاره کردید. البته این مجموعه از تجربه‌های من، با تأکید دکتر سرکار آرانی و به تدریج زیر نظر ایشان، تدوین شد.»

پیام اصلی این دو کتاب برای معلمان و مدیران شاید چیزی است که من از دانشگاه ناگویا یاد گرفتم و آن این بود که به چیزهایی که یاد گرفتیم اکتفا نکنیم. هرکسی معلم خودش است و هر کس برای رشدش باید راهی را پیدا کند؛ چه در داخل مدرسه و چه خارج

از آن. چیزی که ما در دانشگاه ناگویا یاد گرفتیم، این بود که معلمان باید جریان کلاس را ضبط و کلمه به کلمه پیاده کنند. بعد با معلم‌های دیگر دور هم جمع شویم، راجع به جزء به جزء موارد پیاده شده صحبت کنیم و در مورد تکنیک‌های معلمی فکر کنیم. یعنی درباره‌ی آنچه داریم انجام می‌دهیم و آنچه در کلاس در حال شکل‌گیری است، نه به شکل نظری، بلکه به شکل تجربی، عینی و دقیق با هم گفت‌وگو کنیم و از یکدیگر یاد بگیریم.»

گلدان‌ساز: «این در واقع هنر معلمی است که وقتی در جایی زندگی می‌کند که شرایط جغرافیایی و محیطی ایجاب می‌کند نگاهی دقیق نسبت به آنجا داشته باشد، بتواند دانش‌آموزان و خانواده‌ها را به سمت آن موضوع سوق بدهد. در کتاب ایشان از این موارد زیاد است. مثلاً ایشان در مدرسه‌ای کار می‌کرد که نزدیک

آن دست گذاشته‌اید و می‌گویید عاشق معلمی کم پیدا می‌شود، در ایران هم عاشق معلمی کم پیدا می‌شود، ولی معلمان عاشق هم وجود دارند. در همه جای دنیا هستند کسانی که به معلمی عشق می‌ورزند.»

ایشی کاوا: «من چنین تقسیم‌بندی می‌کنم: کسانی هستند که به‌عنوان حقوق‌بگیر استخدام می‌شوند، ولی بعدها عاشق کارشان می‌شوند. برعکس، کسانی هم هستند که عاشق این کارند، ولی در نهایت تبدیل می‌شوند به معلم حقوق‌بگیر. بنابراین، حالت سیالی است که می‌تواند در مدرسه‌ها و شغل معلمی اتفاق بیفتد. این کتاب‌ها نتایج تجربه‌های معلمی من است که با خودم حمل و با آن‌ها زندگی کرده‌ام.»

حشمتی: «به نظر شما، آیا یکی از ویژگی‌های معلمی این است که معلم مستندساز باشد؟»

ایشی کاوا: «برای مثال، یک معلم را در نظر بگیرید. این معلم با انسان‌های متعددی در ارتباط است و اتفاقات متنوعی برایش رخ می‌دهد. تجربه‌های زیادی برایش پیش می‌آید که ایده‌های خود را پیدا می‌کند، ایده‌های مختلفی از دیگران می‌گیرد، سرزنش می‌شود، با مدیر مدرسه، همکاران خود، دانشجو و دانش‌آموز انواع کنش‌ها و واکنش‌ها را دارد. اگر معلم ایده‌هایش را ثبت کند و حوادث و اتفاقاتی را که برایش رخ داده‌اند بنویسد و در واقع به واسطه‌ی یادداشت، خودش را کنترل، ارزیابی و آرام کند، می‌تواند در واقع خود را بهبود بخشد؛ نوشتن به مثابه‌ی آرامش‌بخشی و پلکان رشد حرفه‌ای. معلم در هر باری که به این یادداشت‌ها رجوع می‌کند و اتفاقات را بررسی می‌کند، از نو زنده می‌شود.»

در ژاپن امروز، کسانی که می‌خواهند معلم شوند، زیادند، ولی کسی که واقعاً بخواهد معلمی کند و معلم بزرگ، شاخص و خوبی هم بشود، به راحتی از عهده برنمی‌آید. با وجود اینکه درخواست زیاد است، ولی کسی که از عهده بربیاید کم است.

حالا از این دیدگاه می‌خواهم نگاه کنم که آیا معلمان شما در ایران واقعاً می‌خواهند معلمی کنند و دل بسوزانند، یا اینکه می‌خواهند یک شغل داشته باشند؟ این موضوع تعیین‌کننده است.»

حشمتی: «همان چیزی که شما درباره‌ی ژاپن و معلمانش گفتید، عیناً در ایران هم وجود دارد. در واقع، چه در ژاپن و چه در ایران و چه در کشورهای دیگر، عده‌ای هستند که برای معیشت معلمی را انتخاب می‌کنند. عده‌ای هم معلمی را دوست دارند و عده‌ای دیگر عاشق معلمی هستند. آنچه شما روی

مزارع برنج است. او دانش‌آموزان را هدایت می‌کرد وقتی هر روز از کنار این مزارع رد می‌شوند، نگاه کنند و ببینند رشد به چه صورت اتفاق می‌افتد، برداشت محصول به چه صورت انجام می‌گیرد و حتی حدس بزنند چه مقدار محصول برداشت خواهد شد.

یعنی این کار باریاضیات، زیست‌شناسی، زندگی و مراحل و صحنه‌های رشد پیوند می‌خورد. این هنر معلم است که چنین موضوعی را ببیند و ثبت و منعکس کند. شاید هر معلمی دنبال این کار نرود. ما تجربه‌هایی مشابه این را در کشور ایران و در مجموعه‌ی معلمان خودمان هم داریم.»

ایشی کاوا: «بستگی دارد به اینکه معلمان چه هدفی را دنبال کنند. اگر اجازه بدهید، من اول از شما بپرسم که معلمان ایرانی در مدرسه‌های ایران چه هدفی را دنبال می‌کنند؟»

در ژاپن، به‌طور کلی یکی از کارهایی که ما انجام می‌دهیم، به‌خصوص به‌عنوان معلم، یادداشت حوادث روزانه است. من فکر می‌کنم معلم بیش از هر کاری باید یادداشت‌نویسی را تمرین کند و انجام دهد. یادداشت‌نویسی از حوادث، تجربه‌ها، ایده‌ها و اتفاقات، شرط اول خودکنترلی و زمینه‌ساز رشد حرفه‌ای معلم است.»

ناصری: «معلم چطور می‌تواند مستندات خود را به ادبیات تبدیل

کند؟ طوری که دیگران هم که معلم نیستند، بتوانند از آن استفاده کنند. آیا چنین کاری متداول است؟ مثلاً ممکن است معلمی فرایند کلاس خود را با فیلم مستند کند؟ یا ممکن است معلمی خاطرات روزانه‌ی خود را بنویسد و مثل کتاب «آقا معلم»، اثر **مک کور** در ایرلند، کتاب ادبیات شود؟ سؤال بعد این است که شبیه کار شما را افراد دیگری هم در ژاپن انجام داده‌اند؟»

ایشی کاوا: «خیر، این سنت نیست که کسی این کار را انجام دهد و به‌عنوان ادبیات مستقلی در ژاپن وجود داشته باشد. من هم فقط تجربیاتم را نوشته‌ام، ولی کسی که با این یادداشت‌های مستند قصه‌پردازی کند وجود ندارد.

به نظر من، علاوه بر اینکه یادداشت‌برداری کار اصلی معلم است، معلم باید بتواند مدام خود را نقد و ارزیابی کند. معلم باید براساس همین خودارزیابی، طرح روزانه و چگونگی ارائه‌ی درس و تعامل با دانش‌آموزان را آماده کند. تمام مراحل این چرخه باید مدام تکرار شود.

برای مثال، ویژگی مهم دکتر سرکارآرانی این است که مدام خود را بازاندیشی می‌کند. معلم خوب کسی است که در خود و کارهای خود بازاندیشی می‌کند و ضعف‌های خود را می‌شناسد و شوق یادگیری مستمر دارد.

دقت کنیم که همه‌ی ما در شروع پرانرژی هستیم، ولی زود خسته می‌شویم. نباید زود خسته شویم. نقطه‌ی شروع درس‌پژوهی وقتی است که پس از احساس خستگی به خودمان می‌آییم و به کمک دیگران به این احساس فائق می‌آییم. درباره‌ی تجربه‌هایمان با هم گفت‌وگو می‌کنیم و برداشت‌ها و احساسمان را می‌نویسیم و به اشتراک می‌گذاریم. حالا با رواج نرم‌افزارها و شبکه‌های اجتماعی، این کار آسان‌تر هم شده است.»

سرکارآرانی: «درس‌پژوهی حاصل فرایند مسئله داشتن، به اشتراک گذاشتن، گفت‌وگو و «بی‌نوشتن نتوانستن» است. نگاه ما باید به این فرایند متمرکز باشد. البته مراقب حاشیه‌ها هم باید بود.»

به نظر من، علاوه بر اینکه یادداشت‌برداری کار اصلی معلم است، معلم باید بتواند مدام خود را نقد و ارزیابی کند. معلم باید بر اساس همین خودارزیابی، طرح روزانه و چگونگی ارائه‌ی درس و تعامل با دانش‌آموزان را آماده کند. تمام مراحل این چرخه باید مدام تکرار شود.

از پيله برون آي

راهکارهای عملی مدیریت و تدریس در کلاس‌های چند پایه

وجود کلاس‌های چند پایه در تمامی کشورهای دنیا، به دلایلی مانند جمعیت کم مدرسه‌ها، کمبود نیروی انسانی و صعب‌العبور بودن مناطق، اجتناب‌ناپذیر است. اما در برخورد با این پدیده می‌توان دو رویکرد کاملاً متفاوت را در پیش گرفت. رویکرد اول این است که به این پدیده به‌عنوان تهدید بنگریم و دیدی کاملاً منفی به آن داشته باشیم. رویکرد دوم نقطه‌ی مقابل رویکرد اول است. یعنی به کلاس چند پایه به صورت فرصت بنگریم و راهکارهایی برای موفقیت بیشتر دانش‌آموزان و لذت از کلاس‌های چند پایه در پیش بگیریم. در این مقاله سعی خواهیم کرد رویکردهایی عملی برای استفاده در کلاس‌های چند پایه ارائه دهیم.

کلاس چند پایه روشی بسیار مهم و مناسب برای کمک به دانش‌آموزانی است که به دلیل زندگی در روستاهای فقیر، کوچک و دورافتاده، از آموزش محروم شده‌اند. از طریق کلاس‌های چند پایه می‌توان برای این کودکان شرایط تحصیل مطابق با اهداف توسعه‌ی آموزش و پرورش را فراهم آورد. بسیاری از معلمان که در چین، کلمبیا، هند، اندونزی، فیلیپین و ویتنام مشغول به تدریس هستند، به ناچار در کلاس‌های چند پایه تدریس می‌کنند. تدریس در کلاس چند پایه کار آسانی نیست، اما روشی است تا از آن طریق مفاهیم آموزشی را به کودکان منتقل کرد و مهارت‌هایی برای زندگی بهتر در آینده به آن‌ها آموخت. در بسیاری از نظام‌های آموزشی، کلاس چند پایه را انتخاب دوم می‌دانند و اعتقاد دارند دولت‌ها با ساختن مدرسه‌های بیشتر و استخدام معلمان بیشتر، باید از ایجاد کلاس‌های چند پایه جلوگیری کنند، اما در کشورهای جنوب شرقی آسیا، اروپا، استرالیا و آمریکای شمالی، کلاس چند پایه انتخاب اول است، زیرا:

- به کودکان، به‌خصوص کودکان روستاهای دورافتاده و محروم، در داشتن حق آموزش و یادگیری نیازها و خواسته‌هایشان کمک می‌کند.

- رویکردی مناسب در صرفه‌جویی هزینه‌هاست، بدون اینکه کودکی از آموزش کنار گذاشته شود.

- دانش‌آموزان را به یادگیری تشویق می‌کند و در ارتقای همبستگی و مشارکت، و همچنین رقابت سالم و تقویت مهارت‌های درون فردی و رهبری، و توسعه‌ی روحیه‌ی انجام کار گروهی به آن‌ها کمک می‌کند.

- در برنامه‌ریزی مؤثرتر و استفاده‌ی بهینه از زمان به معلم کمک می‌کند.

راهکارهای عملی تدریس در کلاس‌های چند پایه

استفاده از مزیت گوناگونی درون و بین گروهی

تفاوت در زمینه‌های خانوادگی، سنت‌های نژادی، زبانی و شرایط اجتماعی و اقتصادی و سطح توانایی متفاوت در یک پایه، خود چالشی بزرگ است و ترکیب این چالش‌ها در یک کلاس با بیش از یک پایه، خود چالشی بزرگ‌تر ایجاد می‌کند. کنترل این موضوع نه تنها به دانش و مهارت ویژه نیاز دارد، بلکه ویژگی‌هایی شخصیتی می‌طلبد تا از این تفاوت‌ها استقبال کند. نکته‌ی مهم این است که تفاوت نه تنها نباید به‌عنوان چالش دیده شود، بلکه باید فرصتی برای فراهم کردن آموزش با کیفیت‌تر برای تمام دانش‌آموزان تلقی شود.

ایجاد تعادل زمانی و انجام چندکار به صورت همزمان
 رمز موفقیت معلم کلاس چندپایه ایجاد تعادل زمانی به صورت مؤثر در کلاس درس است. این موضوع زمانی به چالشی زیبا تبدیل می‌شود که نیازهای یادگیری متفاوت گروهی و فردی دانش‌آموزان را درک می‌کنید و فعالیت‌هایی آماده می‌کنید که تمام گروه‌های دانش‌آموزی را در محیط چندپایه درگیر می‌کند و فرصتی برای توسعه مؤثر مهارت‌های جدید برای آن‌ها فراهم می‌شود.

متناوبی تشکیل دهید و منابع و تجربه‌های خود را به اشتراک بگذارید. همچنین، ایجاد گروه‌هایی در شبکه‌های مجازی و جذب همکاری سازمان‌ها نیز برای موفقیت در کلاس درستان ایده‌های بهتری به شما می‌دهد.

مدیریت کلاس چندپایه

تدریس چندپایه به معنای سازمان‌دهی کلاسی، مدیریت دانش‌آموزان و در نهایت انتقال موفقیت‌آمیز اهداف برنامه‌ی درسی به دانش‌آموزان است. مسئولیت شما به‌عنوان معلم چندپایه، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی کلاس درس برای رسیدن به بهترین نتیجه، با توجه به فضا و منابع در دسترس است. مدیریت کلاس چندپایه سه جنبه دارد (شکل ۱).

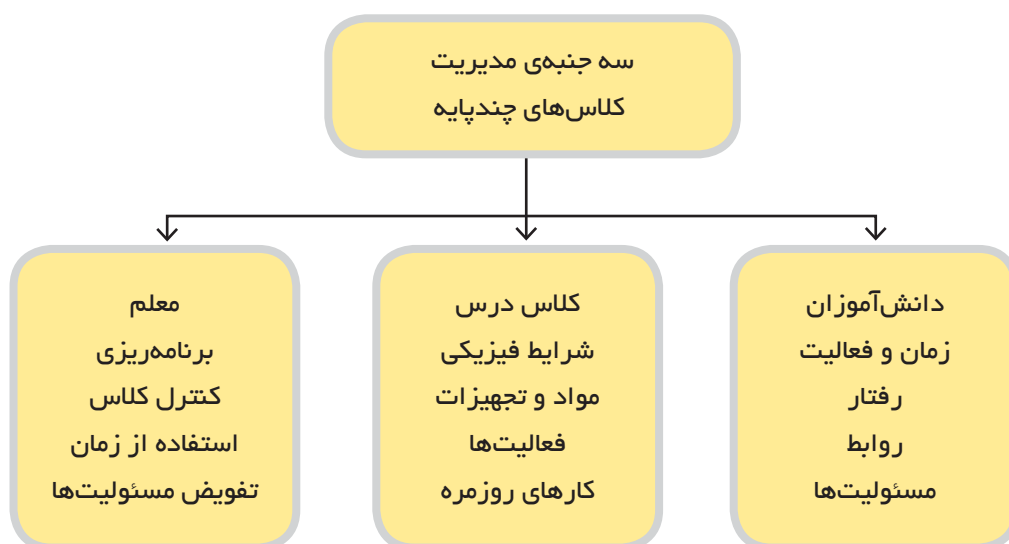
درگیر کردن دانش‌آموزان و متمرکز کردن آن‌ها بر یادگیری
 مسئولیت شما به‌عنوان معلم چندپایه این است که فضایی برای هر گروه خلق کنید تا دانش‌آموزان در هر فعالیت درگیر باشند. فعالیت‌ها باید به اندازه‌ی کافی معنادار و مفهومی باشند که حواس دانش‌آموزان در حین فعالیت پرت نشود. معلم نیز در حین فعالیت باید همراه دانش‌آموزان باشد.

به‌عنوان معلم چندپایه، شما کلید برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت دامنه‌ای از فعالیت‌های مناسب برای هر پایه و فعالیت‌های ترکیبی برای تمام پایه‌ها هستید تا دانش‌آموزان را در یادگیری درگیر کنید. کارایی و اثربخشی شما به خلق کلاسی سیال از جهت یادگیری، آن هم با توسعه‌ی فعالیت‌های هیجانی و شبیه‌سازی از فرد گرفته تا گروه، بستگی دارد. شما در مدیریت کلاس به روش‌های زیر نقش محوری دارید:

شکستن پیله‌ی معلمی خود

با توجه به دورافتاده بودن اکثر مناطقی که معلمان چندپایه در آن‌ها تدریس می‌کنند، احتمالاً احساس نوعی محجور بودن در تمام معلمان چندپایه وجود دارد. این موضوع رسیدن به سطح بالای بهره‌وری در تدریس را با مشکل روبه‌رو می‌کند و باعث می‌شود نتوانید راهکارهایی خلاقانه برای پیشبرد اهداف آموزشی بیابید و به کار ببرید. به منظور خروج از این شرایط، سعی کنید پیله‌ی تنهایی و دورافتاده بودن را در وجود خود بشکنید و از آن بیرون بیابید. برای این کار می‌توانید با سایر معلمان جلسات

- * برنامه‌ریزی برای استفاده از فضای کلاس درس، به خصوص در چینش منقطع صندلی‌ها، هم برای خود و هم برای دانش‌آموزان؛
- * برنامه‌ریزی و تدریس چند درس به صورت همزمان؛
- * طراحی فعالیت‌هایی برای درگیر کردن دانش‌آموزان در تدریس؛

شکل ۱- مدیریت کلاس‌های چندپایه

درک کردید، تصویری واضح از آینده‌ی کلاسی که می‌خواهید ترسیم کنید. زمانی که آینده‌ی کلاس را ترسیم کردید، می‌توانید با برنامه‌ریزی و نوشتن جملات واضح و ساده آن را به عمل در آورید.

نکاتی عملی در مدیریت کلاس‌های چندپایه

- کلاستان را برای تدریس آماده کنید.
- گروه‌ها و فعالیت‌ها را سازمان‌دهی کنید.
- در استفاده از زمان انعطاف‌پذیر باشید.
- فعالیت‌ها را زمان‌بندی و مسئولیت‌ها را تفویض کنید.
- از قوانین مثبت استفاده کنید.
- نشان دهید به ویژگی‌های منحصر به فرد هر دانش‌آموز حساس هستید و به آن‌ها توجه دارید.
- برنامه‌ی درسی و برنامه‌های کلاسی را مطابق کلاس خودتان بومی‌سازی کنید.
- از ابزار و تجهیزات آموزشی در تدریس استفاده کنید.
- در تدریس خود راهبرد داشته باشید.
- در حالی که به یک پایه درس می‌دهید، سایر پایه‌ها را به‌طور مستقل به فعالیت سرگرم کنید.
- یک موضوع را به تمام پایه‌ها، اما با سطح دشواری متفاوت، تدریس کنید.
- یادگیری دانش‌آموزان را ارزیابی کنید.
- مهارت خود ارزیابی را در دانش‌آموزانتان تقویت کنید.

اصل این مقاله را به همراه منابع آن می‌توانید در سایت مجله به نشانی eb.roshdmag.ir در بخش مقالات، پیدا کنید.

*ساختن، تنظیم و استفاده از ابزار و وسایل تدریس؛
*توسعه‌ی مهارت‌هایی رفتاری که از دانش‌آموزان انتظار می‌رود
آن‌ها را کسب کنند.

درک وضعیت موجود و خلق دورنمای آتی

برای درک مؤثر این موضوع، به تمرکز روی سطوح گوناگون مدیریت کلاس نیاز دارید. این کار با ارزیابی وضعیت کنونی کلاس درس و آنچه انتظار دارید در آینده باشد، شروع می‌شود. زمانی که به‌عنوان معلم چندپایه در مدرسه‌ای مشغول شدید، ضروری است زمانی را اختصاص دهید تا درک درستی از وضعیت موجود کلاس چندپایه‌ی خود به دست آورید. می‌توانید با پرسیدن سوالات زیر کارتان را شروع کنید:

- *مدرسه‌ی شما در کجا قرار گرفته است؟ دانش‌آموزان شما چه مسافتی را برای رسیدن به مدرسه طی می‌کنند؟
- *چه پایه‌هایی را تدریس می‌کنید؟ دانش‌آموزان با چه سن و مهارت‌هایی در کلاس شما هستند؟
- *دانش‌آموزان شما از چه بافت فرهنگی و زمینه‌ی خانوادگی می‌آیند؟ وضعیت اقتصادی آن‌ها چگونه است؟
- *دانش‌آموزان شما با چه زبانی در خانه صحبت می‌کنند؟ در چه سطحی با زبان ملی آشنایی دارند و به آن زبان صحبت می‌کنند؟
- *اطمینان پیدا کنید آیا تدریس به زبان ملی را می‌فهمند یا خیر؟
- *چه تعداد دانش‌آموز تجربه‌ی پیش‌دستانی را دارند؟
- *آیا دانش‌آموزی با نیازهای ویژه، مثلاً مشکلات جسمی یا شناختی، دارید؟

*چه منابعی برای بهتر کار کردن در کلاس درس نیاز دارید؟
*با توجه به برنامه‌ی درسی ملی یا محلی، چه چیزهایی را باید به هر پایه تدریس کنید؟

*آیا والدین دانش‌آموزان از مدرسه حمایت و پشتیبانی می‌کنند؟
زمانی که وضعیت موجود کلاس چندپایه‌ی خود را به طور دقیق

شغل‌های کلیشه‌ای

آن مطلب مجله برای من معلم تلنگری شد تا به فکر معرفی و شناساندن مشاغل و حرفه‌ها به دانش‌آموزان بیفتم و با علاقه‌مند کردن آن‌ها به مشاغل و کشف استعدادهایشان و راهنمایی‌های لازم، به مسیر صحیح و هدفمندی هدایتشان کنم تا انسان‌هایی کارآفرین، خلاق و با ایده‌های نو پرورش یابند. در اردیبهشت‌ماه که تقریباً مباحث کتاب‌های درسی تمام شده بودند، تصمیم گرفتیم برای دانش‌آموزان اردوهای حرفه‌آموزی برپا کنیم. این اردوها شامل کارگاه‌های آشپزی، خیاطی، نجاری و آشنایی با ابزارآلات بودند. در کارگاه دو روزه آشپزی، بچه‌ها خرد کردن مواد، پخت یک نوع املت و درست کردن کیک فنجانی ساده را یاد گرفتند. در کارگاه نجاری نحوه‌ی استفاده از ابزارآلات و در کارگاه خیاطی سوزن نخ کردن و دوخت‌های ساده و کشیدن الگو و در نهایت دوخت جامدادی با نمد را آموزش دادیم.

بعد از برگزاری این اردوها بازخورد خوبی از دانش‌آموزان گرفتیم. وقتی در مورد شغل آینده‌شان از آن‌ها سؤال کردم، متوجه تغییر در دیدگاهشان شدم. از اینکه توانستام تغییر مثبت ایجاد کنم، احساس رضایت و خوشنودی می‌کنم.

فاطمه تقی‌زاده

آموزگار دبستان پیروان امام علی (ع)

ماجرای آنجا شروع شد که گزارشی را که مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی در دوره‌ی بیست‌ویکم (شماره‌ی ۳) از دانش‌آموز ایرانی مقیم آمریکا تهیه کرده بود، خواندم. از آن دانش‌آموز در مورد شغل آینده‌اش پرسیده شده بود و او در پاسخ گفته بود می‌خواهد آشپز بشود. یاد تابستان‌های سال‌های دورتر افتادم. در آن سال‌ها، تابستان که از راه می‌رسید و مدرسه‌ها تعطیل می‌شدند، پدرها و مادرها، پسرها را به دنبال آموزش حرفه‌های گوناگون می‌فرستادند و دخترها هم با به کلاس‌های خیاطی و گلدوزی می‌رفتند یا در خانه به آشپزی مشغول می‌شدند.

این سال‌ها دیگر خبری از حرفه‌آموزی نیست. بچه‌ها درگیر کلاس‌های زبان، موسیقی و رباتیک شده‌اند و به جای اینکه با حرفه‌های آشنا شوند، درگیر حاشیه‌ها شده‌اند. البته نمی‌گویم یادگیری زبان و رباتیک فایده‌ای ندارد. هر علم و مهارتی که انسان بیاموزد خوب است، اما هر جامعه‌ای به متخصصان متنوع نیاز دارد. امروزه وقتی از دانش‌آموزان می‌پرسیم دوست دارند در آینده چه‌کاره شوند، جواب‌های کلیشه‌ای و تکراری می‌شنویم: «دکتر، مهندس، معلم، پلیس، خلبان».

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهنامه و نه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد کودک برای دانش‌آموزان پیش‌دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

رشد نوجوان برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی

رشد دانش‌آموز برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهنامه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد نوجوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد پسران برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

مجله‌های بزرگسال عمومی

به صورت ماهنامه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

♦ رشد آموزش ابتدایی ♦ رشد تکنولوژی آموزشی

♦ رشد مدرسه فردا ♦ رشد معلم

مجله‌های بزرگسال تخصصی:

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

- ♦ رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی ♦ رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- ♦ رشد آموزش هنر ♦ رشد آموزش مشاور مدرسه ♦ رشد آموزش تربیت بدنی
- ♦ رشد آموزش علوم اجتماعی ♦ رشد آموزش تاریخ ♦ رشد آموزش جغرافیا
- ♦ رشد آموزش زبان‌های خارجی ♦ رشد آموزش ریاضی ♦ رشد آموزش فیزیک
- ♦ رشد آموزش شیمی ♦ رشد آموزش زیست‌شناسی ♦ رشد مدیریت مدرسه
- ♦ رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کار دانش ♦ رشد آموزش پیش‌دبستانی
- ♦ رشد برهان متوسطه دوم

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان گروه‌های آموزشی و... تهیه و منتشر می‌شود.

♦ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶.

♦ تلفن و نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

♦ وبگاه: www.roshdmag.ir

نظرسنجی

رشد آموزش ابتدایی

مخاطب گرامی، در نظر داریم در نحوه ارائه مطالب و موضوعات مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی تغییراتی ایجاد کنیم. این مجله برای شما تهیه می‌شود و این شما هستید که باید به ما بگویید چگونه مجله‌ای می‌خواهید. پاسخ‌های دقیق شما به سؤال‌های زیر به ما کمک می‌کند از تلاش خود بهره‌ی بهتری نصیب جامعه‌ی معلمان ابتدایی کنیم. به ما کمک کنید بدانیم شما چه انتظاری از مجله‌ی مخصوص خودتان دارید. شرکت در این نظرسنجی وقت کوتاهی از شما خواه گرفت، اما می‌تواند راهنمای ما برای ادامه‌ی راهی طولانی و درست‌تر باشد. متن پرسش‌نامه در سایت مجلات رشد به نشانی زیر موجود است:

<http://www.roshdmag.ir>

می‌توانید به‌طور مستقیم به لینک زیر نیز مراجعه فرمایید:

<http://www.roshdmag.ir/fa/nazarsanjibtedaiee>

برای استفاده از نسخه‌ی تلفن همراه پرسش‌نامه، بارکد مقابل را اسکن کنید.

در وبگاه اختصاصی ماهنامه‌ی رشد ابتدایی می‌توانید به فایل‌های صوتی و تصویری و همچنین مطالب اضافه‌تر دسترسی داشته باشید یا شماره‌های قبلی ماهنامه را دانلود کنید. حتی می‌توانید مقاله‌ها و گزارش‌های خود را از صفحه‌ی مخصوصی که در اختیار شماست آپلود کنید.

<http://www.eb.roshdmag.ir>

رشد ما را رشد

نحوه اشتراک مجلات رشد به دو روش زیر:

- الف. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی www.roshdmag.ir و ثبت نام در سایت و سفارش و خرید از طریق درگاه الکترونیکی بانکی.
- ب. واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سمراه آزمایش کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست و ارسال فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی یا از طریق دورنگار به شماره ۰۲۳۳۳۰۸۸۴۹.

عنوان مجلات در خواستی:

- نام و نام خانوادگی:
- تاریخ تولد: میزان تحصیلات:
- تلفن:
- نشانی کامل پستی:
- استان: شهرستان:
- خیابان:
- پلاک: شماره پستی:
- شماره فیش بانکی:
- مبلغ پرداختی:
- اگر قبلاً مشترک مجله رشد بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

امضا:

- نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۵۸۷۵-۳۳۳۱
- تلفن بازرگانی: ۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸
- Email: Eshterak@roshdmag.ir

- هزینه اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۵۵۰/۰۰۰ ریال
- هزینه اشتراک یک ساله مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۲۵۰/۰۰۰ ریال

شرایط ارسال مطلب و مقاله

ماهنامه‌ی رشد آموزش ابتدایی آثاری را بررسی می‌کند که در یکی از دسته‌های زیر باشند:

مطلب عمومی

- خاطره:** خاطره باید به مدرسه، درس، دانش آموز و روابط معلم و شاگرد مربوط باشد.
- تجربه:** تجربه‌های آموزشی و تربیتی را برای مجله بفرستید. تجربه‌های خلاقانه که معلمان تازه‌کارتر را راهنمایی کنند، در اولویت چاپ قرار می‌گیرند.
- داستان:** سوزهای داستان‌ها باید در حوزه‌ی معلمی و دارای مضمون‌های اخلاقی و پرورشی باشند. البته می‌توانند به زندگی خارج از مدرسه‌ی معلم نیز مربوط باشند.
- خبر و گزارش فعالیت:** اخبار و گزارش فعالیت‌های آموزشی و پرورشی باید تازه و بدیع باشند و به امور روزمره مثل اردو و شرکت در نماز جمعه و راهپیمایی و نظایر آن‌ها مربوط نباشند.

مطلب تخصصی

- مقاله:** ماهنامه از مقاله‌های معلمان پژوهشگر استقبال می‌کند. شرایط نوشتن مقاله به شرح زیرند:
- به موضوعات جدید و مسائل نوین آموزش و پرورش دوره‌ی آموزش ابتدایی مربوط باشد.
 - در صورت لزوم با عکس و جدول‌های لازم همراه باشد.
 - در قالب مقالات دانشگاهی نباشد.
 - حداقل ۵۰۰ کلمه و حداکثر ۱۸۰۰ کلمه باشد.
 - مقاله‌های کپی شده به سرعت تشخیص داده و کنار گذاشته می‌شوند.
 - چکیده‌ی مقاله در حداکثر ۲۰۰ کلمه با مقاله همراه شود.
 - منابع تحقیق به ضمیمه‌ی مقاله ارسال شوند.
 - عنوان شغلی نویسنده درج شود. ممکن است مدارک لازم در خواست شود.

نکات دیگر

تحقیقات و پایان‌نامه‌های دانشجویی را برای این مجله نفرستید. شما باید بتوانید کل مطلب پژوهش خود را در قالب مقاله‌ای ژورنالیستی و با رعایت حجم گفته شده تنظیم و ارسال کنید. از آنجا که مطالب هر شماره از ماهنامه سه ماه قبل از انتشار کامل می‌شوند، لطفاً پس از ارسال مقاله، برای دریافت نتیجه‌ی آن صبر کنید و تلفن دفتر مجله را اشغال نکنید. ممکن است مطالب ارسالی شما در سال بعد استفاده شوند. ماهنامه تعهدی در قبال انتشار مقاله‌ی شما ندارد. هر چه مقاله‌ای محکم‌تر، مستدل‌تر و به‌روزتر باشد، اقبال بیشتری برای انتشار آن وجود دارد. ماهنامه در انتخاب، تلخیص و ویرایش مطالب منتخب خود آزادی کامل دارد. در صورت ارسال با ایمیل، در بخش موضوع ایمیل نام مقاله و نویسنده ذکر شود. شماره تلفن و نشانی در اصل مقاله تایپ شود. متن خود را در قالب فایل Word به ایمیل الصاق کنید. فایل PDF نفرستید.

برای آثار ترجمه‌ای، لطفاً متن زبان اصلی اثر را همراه فایل ترجمه، به ایمیل ضمیمه کنید و مختصری از زندگی‌نامه و آثار دیگر نویسنده‌ی اصلی را هم بفرستید.

یادآوری مهم:

مطلب و مقاله‌ای که شرایط فوق را نداشته باشد، بررسی نمی‌شود.

صفحه‌ی همراهان مخصوص انعکاس بخشی از تماس‌های مخاطبان ماهنامه است. کارشناسان مطالب ارسالی را بررسی می‌کنند و در صورت تایید، آن‌ها را در نوبت چاپ قرار می‌دهند. توجه داشته باشید، مطالبی تایید می‌شوند که شرایط صفحه‌ی ۴۶ را داشته باشند.

- ۱ **مریم زارعی؛ معاون آموزشی - تهران**
«خاطره‌ی نقطه»، «برد اخلاق»
- ۲ **رضا حیدری قاسم‌آبادی؛ دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی مثبت‌گرا - شهرستان شازند، استان مرکزی**
«تشویق‌هایی که آسیب می‌رساند»
- ۳ **محمد شیرزادی؛ آموزگار - شهرستان رباط کریم**
«تغییر شیوه‌ی سنجش آموخته‌های فراگیران در ارزشیابی کیفی-توصیفی»
- ۴ **سیدرضا تولایی‌زاده؛ آموزگار - تهران**
«داستان زنبورهای مزاحم»
- ۵ **جلال محسن‌آبادی؛ آموزگار چند پایه - روستای فیض‌آباد از توابع شهرستان آشتیان، استان مرکزی**
«عکس از دانش‌آموزان کلاس»
- ۶ **سید رسول بهشتی‌زاده؛ آموزگار - یزد**
«کتاب کلاس ۲۱۲۳»
- ۷ **زهرا بلیوند؛ آموزگار - شهرستان امیدیه، استان خوزستان**
«تجربه‌ی ارزشیابی خلاقانه»
- ۸ **مریم سادات طبائی موغاری؛ آموزگار -**
«تجربه‌ی تواضع و تکریم پدر و مادر»
- ۹ **سعید ملانتاج کاسگری، سرور براتی، وجیهه فرجی الموتی، مریم زارع‌زاده مهریزی؛ نماینده‌ی مجلات رشد شهرستان تنکابن، معاون آموزشی، آموزگار، آموزگار-تنکابن**
«راهکارهایی جهت کاهش ریاضی‌هراسی در دانش‌آموزان»
- ۱۰ **سعید ملانتاج کاسگری، سرور براتی، نجمه خدابنده اولی، زبیده پورحسینی؛ نماینده‌ی مجلات رشد شهرستان تنکابن، معاون آموزشی، آموزگار، آموزگار-تنکابن**
«ایجاد شوق، انگیزه و تعمیق در یادگیری دانش‌آموزان با ارائه‌ی تکالیف خلاقانه»
- ۱۱ **سعید ملانتاج کاسگری، حمزه آبار، وجیهه فرجی الموتی؛ نماینده‌ی مجلات رشد شهرستان تنکابن، آموزگار، آموزگار-تنکابن**
«ایجاد انگیزه در یادگیری دانش‌آموزان با استفاده از بازی‌های با قاعده»
- ۱۲ **منا مسعودی بهنمیری؛ آموزگار - بابلسر**
«گزارشی از یک روز لذت‌یادگیری در پژوهش‌سرای آموزشی میرزاده شهرستان بابلسر»
- ۱۳ **محمود قلوبی؛ آموزگار - ساری**
«چیستی معنایی واژه‌ی ابتدایی»

معلم فعال

کلاس درس عرصه‌ی گام‌های معلم است. معلمی که در کلاس حرکت نمی‌کند، بهترین فرصت‌های عمر خود و دانش‌آموزانش را از دست می‌دهد.

معلم با گام‌هایی که در کلاس درس برمی‌دارد، نفوذ کلام خود را تعمیق می‌بخشد. معلم در کلاس درس پیاده‌روی نمی‌کند، او دانش و درس و زندگی را به حرکت در می‌آورد. یادگیری و یاددهی هرگز در سکون به دست نمی‌آید. برای یادگیری و یاددهی باید فعال بود.

مدرسه‌ی زندگی کیست

مدرسه‌ی خوب ما

معرفت و بیندگیست

اصل برنامهاش

تلاش و سازندگیست

شمار هر روز ما

مهارت زندگیست

نیامن فردای ما

مدرسه و زندگی برای آینده.